

అపరె-మరికొందరు; నర్వాసి-నమ వ్రముఖులను; ఇంద్రియ
కర్మాణి- జ్ఞానేంద్రియ కర్మాణి-ద్రుయములయొక్క శబ్దాది
ప్రభానాది విషయములను; ప్రాణకర్మాణి-చ-ప్రాణాదిదశకా
యువులయొక్క బహిర్గమనాదివిషయములను; జ్ఞానదీపితే-జ్ఞా
నముచేత ప్రకాశింపఁ జేయు బడిన; అత్తనయమ యోగా
గ్న- తన ఇంద్రియ నిగ్రహమనెడి యుపాయముగల యగ్ని
యందు, జాహ్వాతి- ప్రేల్చుచున్నారు.

మరికొందరు యెల్లజ్ఞానేంద్రియ కర్తేంద్రియములయొక్క
శబ్దాది విషయములను ప్రాణాది దశకాయువుల బహిర్గమనా
దివిషయములను జ్ఞానముచే ద్రవ్యలింబడద ఇంద్రియని గ్రహమనె
డివివక్షనందు హామముచేసి నశింపజేయుచున్నారు.

ద్రవ్యయజ్ఞాస్తపో యజ్ఞ యోగయజ్ఞాస్తథా పరె।

స్వాధ్యాయ జ్ఞాన యజ్ఞశ్చ యతయస్సం శ్రితవ్రతాః. 28

అపరె-మరికొందరు, ద్రవ్యజ్ఞా- పుణ్య తీర్థాదులయ దు
ద్రవ్యదానమనెడి యజ్ఞముగలవారును, అపరె- మరికొందరు
తపోయజ్ఞా- కృచ్ఛాది తపమనెడి యజ్ఞముగలవారును; అ
పరె- మరికొందరు; యోగయజ్ఞా- ప్రాణాయామాది యోగ
యోగములు యజ్ఞముగా గలవారలును; అపరె- మరికొం

దరు; స్వాధ్యాయ జ్ఞానయజ్ఞాః- వేదపారాయణ శాస్త్రాధ్యయన
జ్ఞానములు యజ్ఞములుగాగలవారలును; అపర- మరికొండరు;
యత్తే- జయింపబడిన ఇంద్రియములు గల వారలును; అ
పర- మరికొండరు; సంశ్రితవ్రతాః- తీర్థముగాజేయబడిన నీ
మములు గలవారలును.

మరికొండరు పుణ్య తీర్థములనును ద్రవ్యదానమనే య
జ్ఞకర్మజేయుచున్నారు. కొద్దివారు, శరీరములను కృశింపజేయు
డమనే యజ్ఞకర్మ చేయుచున్నారు. కొద్దిమంది, ప్రాణాయా
మాది యోగములనే యజ్ఞకర్మజేయుచున్నారు. కొందరు, వే
దపారాయణ వేదార్థ పరిజ్ఞానములనే యజ్ఞకర్మ చేయుచున్నా
రు. కొందరు, ఇంద్రియములను జయింపడమనే యజ్ఞకర్మ చే
యుచున్నారు. మరికొందరు, కఠినమయిన నియమములనే య
జ్ఞకర్మ జేయుచున్నారు.

అపానేజుహ్వతి ప్రాణం ప్రాణేఽపానం తథాపరే।

ప్రాణాపానగతీరుధ్యా ప్రాణాయామ పరాయణాః. 29

అపర- మరికొండరు; అపానే- అపాన వ్యాపారమందు;
ప్రాణ- ప్రాణవ్యాపారమును; జుహ్వతి-వ్రేల్చుచున్నారు, శ
శా- అలాగుననే; ప్రాణే- ప్రాణవ్యాపారమందు; అపానం-అ
పానవ్యాపారమును; జుహ్వతి- వ్రేల్చుచున్నారు; ప్రాణాయా

పర్యద్యారాణే- సవద్యారములను; సంయుక్త- అన్నిగాన
యమించి; హృది-హృత్-మలమందు; మనః-మనస్సును; ని
రుధ్యచ-అరిగట్టిన్ని, (అప్పుడు వశీకృతమయిన మనస్సుచేతను
హృత్-మలమునకంటె నూర్ధ్వగామియైన నాడిచేతను -
ధ్వము చేర్చించి); మూర్ఛి- శిరఃప్రాంతమైన భూమధ్య
మందు; ఆత్మనః-తనయొక్క; ప్రాణం-ప్రాణవాయువును; ని
ధాయ-ఉంచి; యోగధారణాం, యోగా-యోగముయొక్క
ధారణాం-ధారణను; అస్థితస్థ-ఆశ్రయించినవాడై - ఉత్తమ
ప్రమైన ప్రాప్యస్థానమున పొందుచున్నాడని యుత్తరశ్లోకము
తోసంబంధము.

ఇందియద్యారములను బిగించి వానస్సును హృదయమం
దు నిలిపి తనప్రాణములను సహస్రారచక్రమునందుచేర్చి యో
గమును అభ్యసించవలెను.

ఓ మిత్రేకాక్షరంబిక్యా వ్యాహరన్మామనుస్మరక |

యఃప్రయాతిత్యజక్ దేహం సయాతిపరమాంగతిమ్ |

బ్రహ్మ-బ్రహ్మవాచకమైన; ఓమితి - ఓం యనది; ఏకాక్ష
రం, ఏక-ముఖ్యమైన, అక్షరం-ఎణ్ణమును; వ్యాహరక - ఉ
చ్చరింపుచున్నవాడై; మాం-ఆ ఓంకారవాచ్యుడయినవన్ను;
అనుస్మరక - దింతింపుచున్నవాడై; దేహం- శరీరమును; త్య

జ్ఞ-త్యజింపుచున్నవాడయి; యః-ఎవ్వడు; ప్రమాది-పోవుచున్నాడో; సః-వాడు; పర-పర-ఉత్కృష్టమైన; గతిం-ప్రాప్త్యస్థానమును; యాతి-పొందుచున్నాడు; (భగవంతునిపొందుటకు సులభోపాయమును జెప్పచున్నాడు).

పరబ్రహ్మ వాచకమయిన ఓం అనేది ఏకాక్షరమును ఉచ్చరించుచు ఓంకార స్వరూపుడయిన నన్ను చింతించుచు ఎవడైతే దేహమును వదలుచున్నాడో అట్టివాడు పరిమార్చుమున మోక్షపదమును పొందుచున్నాడు.

అనన్యచేతానృతతం యోమాంశ్చరణినిత్యశః॥

తస్యాహంసులభఃపార్థ నిత్యయు క్తస్యయోగినః. 14

హే పార్థ-ఓయజానుడా! యః-ఎవ్వడు; అనన్యచేతాః, అనన్య-అన్యవిషయముగానట్టి; చేతాః-మనస్సుగలవాడయి; మాం-పరిమార్చుచున్నాడు; సతతం-యానజ్జీవమున్ను; నిత్యం-ప్రతిదినిమున్ను; స్మరితీ-చింతించుచున్నాడో; సత్వయుక్తస్య, నిత్య-యెల్లప్పుడున్ను, యుక్తస్య-సమాహితచిత్తడయిన; తస్యయోగినః-ఆయోగికి; అహం-నేను; సులభః-సులభముగాబొందశక్తుడైనవాడను అన్యునికి సులభుడనుగాననుట.

ఓ అర్జునా! ఎవడైతే విషయాంతరములందు ప్రవేశించని

నిశ్చల మనస్సుగలిగి పరబ్రహ్మస్వరూపుడయిననన్ను సర్వకాలములయందు చింతించుచున్నాడో అట్టి నిరంతరధ్యాన పరుడయినయోగికి నేను సులభుడను.

మాముపేత్యపునర్జన్మ దుఃఖాలయమశాశ్వతమ్!

నాన్నవంతిమహాత్మాన స్సంసిద్ధింఋరమాంగతాః. 15

సీపు సులభ సాధ్యుడవగుటచేత నేమియనిన జెప్పుచున్నాడు. మహాత్మానః, మహాత్ - శ్రేష్ఠమయిన, ఆత్మానః - బుద్ధిగలవారలు; మాం - నన్ను; ఉపేత్య - పొంది; పరమాం - ఉత్కృష్టమైన; సంసిద్ధిం - మోక్షసిద్ధిని; గతాస్సంతః - పొందినవారలై; దుఃఖాలయం, దుఃఖ - ఆధ్యాత్మికాదిదుఃఖములకు, ఆలయం - ఆశ్రయమయిన; అశాశ్వతం - అస్థిరమయిన; పునఃజన్మ - పునఃజన్మమును; నాన్నవంతి - పొందరు.

మహాత్ములయిన యోగీశ్వరులు పరమోత్కృష్టమయిన యోగసిద్ధిచే నన్ను బొందినవారై నాశాస్త్రదమై దుఃఖాన్మదమయినట్టి జన్మములను పొందరు.

అబ్రహ్మభవనాల్లోకాః పునరావర్తినోద్భవః!

మాముపేత్యతుకాంతేయ పునర్జన్మనవిద్యతే. 16

హే అజాన - ఓయజానుడా; అబ్రహ్మభవనాత్ - బ్రహ్మలోకములో నుండ; లోకాః - సమస్తమయినలోకములు; పున

దావర్జనః, పునః-మరల, ఆవర్జనః-వచ్చెడిస్వభావముగలిగినవి; హేకాంతేయ-ఓయిఅర్జాన; మాం-నన్ను; ఉపేత్య-పొందియ్యితే; పునర్జన్మ-పునర్జన్మము; నవిద్య-లేదు.

ఓకాంతేయా! బ్రహ్మాండమునకు లోబడిన యావత్తులో కములున్న జీవులకు మరలజన్మములను ఉత్పల స్వభావముగలవి. నన్ను పొందిన పిదప నైతేనో పునర్జన్మములులేవు.

సహస్రయుగపర్యంత మహర్షద్రవ్యహోవిదూః॥

రాత్రియుగవహస్రాంతాం తేహారాత్రవిదోజనాః. 17

బ్రహ్మలోకముతో కూడిన సకలలోకములును నెందువలన యుగరావర్తకం గలవని శంకించి కాలనిర్ణయమువలన ననిచెప్పుచున్నాడు. యేజనా-ఏజనులు; అహారాత్రవిదః - అహారాత్రములను దెలిసినవారలలో; తే-ఆజనులు; బ్రహ్మణ-వత్సర్వులబ్రహ్మకు; యత్-ఏ; అహ-వగలును; సహస్రియుగపర్యంతం, సహస్రి- వేయియయిన; యుగ-యుగములు, పర్యంతం-తుదగా గలిగినదానినిగా; రాత్రిం - రాత్రిని; యుగవహస్రాంతాం, యుగ-యుగములయొక్క, సహస్రి-వేయి, అంతాం-తుదగా గలిగినదానినిగా; విదుః - తెలియుదురు.

సహస్రి మహాయుగకాల నిర్ణయమయిన బ్రహ్మయొక్క పగటిని అంతే పరిమాణముగల బ్రహ్మయొక్క రాత్రిని

న్ని ఏ గొప్పవారు తెలియుదురో అట్టివారే రాత్రీ పగళ్లు తెలిసిన వారలుగా నున్నాడు.

అవ్యక్తాద్వ్యక్తయస్స ర్వాః ప్రభవంత్యహరాగమః |

రాత్యాగమే ప్రళయంతే తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞకే. 18

అహరాగమే, అహః - బ్రహ్మ దేవుని పగటియొక్క, అగమః - అగమనకాలమందు; అవ్యక్తాత్ - బ్రహ్మ దేవుని వలన; వ్యక్తయః - స్థావరజంగమాత్మక శరీరముగలిగిన; సర్వాః - నమస్తమయిన ప్రజలు; ప్రభవంతి - పుట్టుచున్నాడు; రాత్యాగమే - అబ్రహ్మకు రాత్రివచ్చిన కాలమందు; వ్యక్తయః - ప్రజలు; తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞకే - అబ్రహ్మ దేవునియందే; ప్రళయంతే - అడగుచున్నవి.

బ్రహ్మయొక్క పగటికాల ప్రారంభమందు అవ్యక్తమైన ప్రకృతిలోనుండి వ్యక్తమైన స్థావరజంగమాత్మక సర్విభూతప్రపంచములు బుట్టుచున్నవి. ఆ బ్రహ్మకు రాత్రికాలప్రారంభములో ఈ సమస్త ప్రపంచములు అవ్యక్తమయిన ప్రకృతిలో మరల లీనమగుచున్నది.

భూతగ్రామస్స పవాయం భూత్వా భూత్వా ప్రళయం |

రాత్యాగమే వశః పార్థ ప్రభవత్యహరాగమే. 19

హే పార్థ - ఓయి యువరాజుడా; యః - ఏ; భూతగ్రామః -

ప్రాణిసమూహము పూర్వకల్పమందుబుట్టెనో; సవవాయం-
తయీభూతసమూహమే; అవశస్స - అన్వతంత్రమైనదై;
అహరాగమే - పగలువచ్చినసమయమందు; ప్రథవతి - పు
ట్టుచున్నది; రాత్ర్యామే - రాత్రివచ్చినసమయమందు; ప్రళ
యశే-లీనమవుచున్నది. (ఈప్రకారముగా) భూత్వాభూత్వా-
పుట్టిపుట్టి; ప్రళయశే-లీనమగుచున్నది.

ఓ అర్జునా! ఏ ప్రాణిసమూహము తత్పుర్వ కల్పమునం
దు జన్మించెనో ఆ ప్రాణిసమూహమే స్వాధీనములేనిదై పగ
లు వచ్చినప్పుడెల్ల బుట్టుచు రాత్రివచ్చినపుడెల్ల లీనమగుచు
నున్నది.

పర వస్తాత్తుభావోన్యో వ్యకోన్యతాత్సనాతనః॥

యస్సనన్వోఘభూతేషు నశ్యత్సునవినశ్యతి.

20

తస్మాత్ - ఆపూర్వోక్తమైన; అన్వతాత్ - భూతసమూహ
మునకు గారణభూతుడైన చతుర్ముఖునికంటె; పరః - ఉత్కృ
ష్టమైనదియును; అన్య - వ్యతిరీక్తమయినదియును; అవ్యక్తః -
అగోచరమయినదియును; సనాతనః - శాశ్వతమయినదియునై
న; యోభావః - వీయక్షరబ్రహ్మముకలదో; నః - ఆపరబ్రహ్మ
ము; నన్వోఘభూ - ఘ-నమ వైశరీరములు; నశ్యత్సునత్సు-నశిం
చుచుండగా; నవినశ్యతి-నశింపడు.

పై జెప్పిన భూతమయక్రపంచములకు కారణరూపుడైన ఈ శ్వరునికన్న వేరై ఉత్కృష్టమైతిగోచరమై కాల్యైవమైయుండు పరబ్రహ్మమనునది ఒక్కటే గలదు. ఆ పరబ్రహ్మము ననువ్ర పృపంచములు నశించుచుండగా అది నశించునది కాదు.

అవ్యక్తోద్భవత్యక్త స్తరూపః పరమాంగతిమ్ |

యంచాప్యననివర్తంతే తద్ధామకరమంమమ. 21

యః-ఏపరబ్రహ్మము; అవ్యక్తః-ఇంద్రియగోచరమును; అక్షరః-నాశరహితమును; ఇతి-ఇట్లుని; ఉక్తః - చెప్పబడెనో; తం-దానిని; పరమాం-ఉత్కృష్టమైన; గతిం-ప్రాప్త్యానముగా; అపః-చెప్పచున్నారు; యః- ఏభావమును; ప్రాప్య - పొంది; ననివర్తంతే-జన్మములకు దిరుగనో; తద్ధామ-అస్థానము; మమ-నాయొక్క; పరమం-పరమపదము.

ఏ పరబ్రహ్మము ఇంద్రియములకు గోచరముగాక నాశరహితముగా నున్నదని చెప్పబడెనో అదియే మిక్కిలి ఉత్కృష్టమయిన మోక్షస్థానముగా చెప్పబడుచున్నది. ఆ స్థానమును బొందినవారికి మరల జన్మములులేవు. అదియే నాస్థానమయిన పరమ పదముగా యెఱుఁగుము.

పురుషస్స పరః పార్థ భక్త్యై లభ్యత్యైవ నన్యయా |

యస్యా తస్థాని భూతాని యేన నర్వమింతరితమ్. 22

హే పాథక- ఓయజ్ఞాన; భూతాని-ప్రాణులు; యన్య-
ఏపురుషునియొక్క; అంతిస్థా-లోపలనున్నవో; యేన-ఏపురు
షునిచేత; నర్వం-నమస్తమయిన; ఇదం-ఈజగత్తు; తతం-వ్యా
పించబడెనో; సః - ఆ; కరః-ఉత్కృష్టమైన; పురుషః-పు
రుషుడు; అనన్య-ఇతరమందాన క్రిగాని; భక్త్యా-జ్ఞానము
చేత; లభ్య-పొందదగినవాడు.

ఓ అర్జునా! ఏ గొప్పవానియందు ఈ ఎల్లలో ములు లేన
వయియున్నవో ఏ మహాపురుషునివల్ల ఈ లోకము లన్నియు
వ్యాపింపబడియున్నవో అట్టి పరమపురుషుని ఇతరాన క్రి లేని
చలించని భక్తియొగముచేత పొందవచ్చును.

యత్రకాలేత్యనావృత్తి మావృత్తిం చైవ యోగినః॥

ప్రయాతా యాంతితంకాలం వత్స్యమి భరతవక్షాభ. 28

హే భరతవక్షాభ-ఓయజ్ఞాన; యత్రకాలేత్య-ఏకా
లమందై తే-ప్రయాతా-పోయిన; యోగినః-కర్మయోగులు;
అవృత్తిం-పునఃకన్మమును; యాంతి-పొందుచున్నారో; య
త్ర-ఏకాలమందు; ప్రయాతా - పోయిన; యోగినః - కర్మ
యోగులు; అనావృత్తిం-పునఃకన్మరాహిత్యమును; యాం
తి-పొందుచున్నారో; తంకాలం - ఆకాలమును; వత్స్యమి-
చెప్పెదను.

ఓయి ధనంజయ! ప్రణవోపాసకులు శరీరమును వివరిన వారయి యే శ్రోవనవెల్చి మరల జన్మములను పొందరో కర్తయోగులు శరీరమును వదిలిన వారయి యే శ్రోవనవెల్చి మరల జన్మములను పొందుచున్నారో ఆ మార్గములను జెప్పచున్నాను.

అపి జ్యోతిరహశ్శుక్ల మ్మగ్నా సా ఉత్తరాయణం |

తతః ప్రయాతా గచ్ఛంతి బ్రహ్మబ్రహ్మనిరోజనాః | 24

అగ్ని:- అగ్న్యధిమాని దేవతయు; జ్యోతిః:- జ్యోతిరధిమాని దేవతయు; అహః:- దివాధిమాని దేవతయు; శుక్లః:- శుక్లపథాధిమాని దేవతయు; మగ్నా సా:- మగ్నా సాత్మకమయిన; ఉత్తరాయణం:- ఉత్తరాయణాధిమాని దేవతయును మార్గమై యున్నది; తతః:- అమాగతమందు; ప్రయాతా:- పోయిన; బ్రహ్మనిదః:- బ్రహ్మవేత్తలయిన; జనాః:- జనులు; కర్మేణ:- క్రమముగా; బ్రహ్మ-బ్రహ్మమును; గచ్ఛంతి:- పొందుచున్నారు.

యే శ్రోవన అగ్న్యధిమాని దేవతయు దివసాధిమాని దేవతయు శుక్లపథాధిమాని దేవతయు ఉత్తరాయణాధిమాని దేవతయు ప్రాపకులుగా నున్నారో దేహములు వదిలితియర్చిరాదిమార్గమున వెళ్ళు ప్రణవోపాసకులు క్రిమయుగాము క్రితెందుచున్నారు.

ధూమారాణి ప్రథాక్స్యన్త మ్మగ్నా సా ఉత్తరాయణం |

తతః చాంద్రమనంజ్యోతి ర్యోగీహ్యనివతాతే | 25

ధూమః- ధూమాభిమాన దేవతయ; రాత్రి- రాత్ర్యభి
మానిదేవతయ; తథా-అలాగుననే; క్షుణ్ణ-క్షుణ్ణపక్షాభిమాని
దేవతయ; షణ్మాసా- షణ్మాసాష్టకములు; దక్షిణాయ
నం- దక్షిణాయ భిమాని దేవతయను మాగణమైయున్నది.
తల్లి-ఆమ గణమును; ప్రమాతః-పోయిన; యోగీ-కర్మయో
గి; చాక్రమనం- చంద్రుని బంధమును; జ్యోతిః- ఇష్టాపూ
ర్తది ఫలమును; ప్రాప్య-పొంది, నివేశితే-మరలుచున్నాడు.
యేమాగణమున ధూమాభిమాని దేవతయ రాత్ర్యభి
మాని దేవతయ క్షుణ్ణపక్షాభిమాని దేవతయ దక్షిణాయనాభి
మాని దేవతయ పాపకులుగా నున్నారో శరీరములను వదలి
అధూమాదిమాగణమున వెళ్ళి జ్యోయోగులుచంద్రలోకము
నుబొంది క్షుణ్ణపక్షాభిమాని దేవతయ పునఃజన్మముల నెత్తుచున్నారు.

శుక్లకృష్ణే గతీ హ్యేతే జగతశ్చాశ్వతే మతే।

ఏకే యాత్యేనావృత్తి నిన్యయా వదితే పునః. 26

శుక్లకృష్ణే- జ్ఞానాజ్ఞాన ప్రకాశికములయిన; శాశ్వతే-ని
త్యములయిన; జగతః-లోకమునకు; మతే-సమృద్ధములయిన;
ఏతే- ఈరెండును; గతీ-మాగణములు; (ఈమార్గములలో)
ఏకయా- ఒకటైన శుక్లమార్గము చేత; అనావృత్తిం- రాక
యందుటను; యాతి- పొందుచున్నాడు.

ఈ పై ప్రకారము ఈ ప్రపంచమునకు శుక్లకృష్ణములనే జ్ఞానః జ్ఞానప్రకాశములయిన రెండుమాగములు శాశ్వతముగా నేర్పడియున్నవి. వానిలో జ్ఞానప్రకాశములైన శుక్లమార్గము పునఃజన్మములు లేనిదిగాను జ్ఞానప్రకాశములైన కృష్ణమాగము మరల జన్మములుగలిగిగాను ఉన్నది.

పై సృతిపార్థజానః యోగీముహ్యతిఃశ్చ॥

రిస్మాత్సర్వేషు కాలేషు యోగీయక్తోధివాద్జన. 27

సృతిపార్థ- ఓయి అర్జున; ఏతే-ఈ చెప్పబడిన; సృతి- మాగములను; జానః - తెలిసిన; కశ్చన-ఒకానొకడైన; యోగీ-యోగి; సముహ్యతి-మోహమునొందడు; రిస్మాత్ - ప్రకారమువలన; సర్వేషుకాలేషు-సమస్తకాలములయందును; త్వం-నీవు; యోగయుక్తః-యోగముతోకూడినవాడవు; భవ-కన్ము.

ఓ అర్జునా! పై వుదాహరించిన రెండు శ్లోకాలు యోగిని యోగులు మోసబోసిరారు. అందువలన నిల్లకాలములయందు నీవు యోగముతోకూడిన వాడవు అగుము.

వేదేషుయజ్ఞేషు రిపస్సుచైవ దానేషుయత్పుణ్య

ఫలంప్రదిప్తమ్॥

అత్యేతితత్సర్వ మిదంవిదిత్వా యోగీపరంఘాన

ముపైరిచాన్యమ్.

వేదేషు-వేదములయందును; యజ్ఞేషు-యజ్ఞములయందు
ను; తపస్సు-తపస్సులయందును; దానేషు-దానములయం
దును; యత్-ఏ; పుణ్యఫలం-పుణ్యఫలము; సవిష్టం-ఉప
దేశంపబడెనో; తత్స్వ-అసమస్తఫలమును; యోగీ-యోగి;
అత్యేతి-అతిక్రమించుచున్నాడు; కించ-ఇంతియేకాదు; ఇదం-
ఈయర్థమును; విదిత్వా-ఎఱింగి; అద్యం-అదికారణమైన; సరం-
ఉత్కృష్టమైన; ఘానం-బ్రహ్మమును; ఉపైతి-పొందుచున్నాడు.

యోగులు వేదాధికములు తెలిసి కొనుట యందేమి క్ర
తువులు జేయుటయందేమి తపస్సులు జేయుటయందేమి దాన
ములయందేమి జెప్పియుండు ఫలములను లక్ష్యము జేయకు.
దీనియందు గల ఫలములు ఫలార్థస్య హేతువులని యెరిగినవా
రై అదికారణమై పరమోత్కృష్టమైన కర బ్రహ్మమును పొం
దుచున్నారు.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతా సూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం

యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జునసంవాదే

అక్షర పర బ్రహ్మయోగోనామ అష్టమోధ్యాయః.

ఉపనిషద్ యాపములును, బ్రహ్మవిద్యయును, యోగశాస్త్రమును

శ్రీకృష్ణార్జునసంవాద యాపంబును అక్షర పర బ్రహ్మ

యోగ మనది అష్టమోధ్యాయము ముగిసినది.

శ్రీ భగవద్గీత.

రాజవిద్యా రాజగుహ్య యోగోనామ నవమోధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్ ఉవాచ.

ఇదంతు తేగుహ్యతమం ప్రవక్ష్యామ్యసన్మయవే।

జ్ఞానవిజ్ఞానసహితం యద్జ్ఞాత్వామోక్ష్యసి శుభాత్. 1

యత్ - ఏ జ్ఞానమును; జ్ఞాత్వా - ఎఱింగి, అశుభాత్ - సంసారమువలన; మోక్ష్యసి - ముక్తుఁడవు కాగలవో; తత్ - ఆ; గుహ్యతమం - మిక్కిలి గోప్యమైన; విజ్ఞానసహితం - అనుభవజన్యజ్ఞానముతో గూడిన; ఇదంజ్ఞానం - ఈజ్ఞానమును; అనన్మయవే - అసూయారహితమై; - సీకోటకు; ప్రవక్ష్యామి - లెన్నగాజెప్పెదను.

అనూయలేని నీకు శాస్త్రసమ్మతమై అనుభవముతో గూడుకొనిన ఈక్రింద చెప్పబోయెడి రహస్యమగు జ్ఞానమును తెలియజెప్పెదను. దానిని తెలిసికొంటివేని అశుభమగు సంసారమునుండి నీవు నివర్తుఁడవు కాగలవు.

రాజవిద్యారాజగుహ్యం పవిత్రమిదము త్తమమ్।

ప్రత్యక్షావగమంధర్మ్యం సునుఖంకర్తామవ్యయమ్. 2

ఉత్తమం - ఉత్కృష్టమైన; పవిత్రం - పావనమైన; ఇదం - ఈ

బ్రహ్మజ్ఞానము; రాజవిద్యా-విద్యలతో శ్రేష్టమయినదియును;
 రాజగుహ్యం- రహస్యములతో శ్రేష్టమయినదియును; ప్రత్యక్ష-
 తావగమం- ప్రత్యక్షసుఖబోధక మయినదియును; ధర్మ్యం-
 ధర్మ్యముతో గూడినదియును; కతుకం- చేయుటకొఱకు; సు-
 సుఖం- మిక్కిలి సుఖకరమయినదియును; అవ్యయం- నాశ-
 ము లేనిదియును,

ఈ జ్ఞానము పరమోత్కృష్టమైనదిగా పరమ పాపనిమైనది
 గా మిక్కిలి శ్రేష్టమైనదిగా పరమరహస్యమైనదిగా ప్రత్యక్ష-
 సుఖబోధకమైనదిగా ధర్మముతో చేరికొనునదిగా నాశరహిత
 మయినదిగా అభ్యసింపుటకు సులభమయినదిగా వున్నది.

అశ్రద్ధధానాః పురుషా ధర్మస్యాస్యపరంతప!

అప్రాప్యమాంసివతకం తే మృత్యుసంసారవత్కాని. ౧

హే పరంతప- ఓయి అద్భుత; ఆస్యధర్మస్య- ఈ ధర్మజ్ఞాన
 ధర్మమును; అశ్రద్ధధానాః- విశ్వసించని; పురుషాః- నాస్తీకు
 లయిన పురుషులు; మాం-నన్ను; అప్రాప్య-పొందక; మృత్యు
 సంసారవత్కాని- మృత్యురూపమయిన సంసారమార్గమందు;
 నివతకం తే- నిశ్చయముగానున్నారు.

ఓ అద్భుతా! ఇట్టి ఆత్మజ్ఞానధర్మమును నమ్మని మనుష్యు-
 లు నన్ను పొందక మృత్యువుతో గూడిన సంసారమునకు లో-

బడుచున్నారు.

మయాతేతేమిదంసర్వం జగదవ్యక్తమూఽతీతానా |

మత్ స్థానిస్వభూతాని నచాహం తేష్వమక్ష్మతః | 4

అ. వ్యక్తమూఽతీతానా-ఇంద్రియగోచరముగాని స్వరూపము గల; మయా-నాచేతను; సర్వం-సమస్తము యైన; ఇదంజగత్ ఈజగత్తు; తే-తం-వ్యాపించబడెను, సర్వభూతాని-సమస్తజీవములును; మత్స్థాని-నాయందునుండునట్టివి; అహం-నేనును; తేష్వ-తభూతములయందు; నావక్ష్మతః-డిన్నవాడనుగాను.

ఈ సమస్త జగత్తు ఇంద్రియములకు గోచరముగాని రూపముగాని నాచే వ్యాపింపబడియున్నది. ఈ సమస్తప్రాణి సమూహములు నాయందు నున్నవి. నేను ఆవ్రవంచముల నంటియున్న వాడను గాను.

నచమత్స్థానిభూతాని షక్యమియోగమైశ్వరమ్ |

భూతిభృన్చభూతభా మమార్కభూతిభావనః | 5

భూతాని-బ్రహ్మాదిస్థావరాంతభూతములు; మత్స్థాని- నాయందున్నవి; న-నావు, (మరియేమనిన), షక్యం-ఈశ్వరనంబంధమయిన; మే-నాయొక్క; యోగం-జాతుర్యమును; పశ్య-చూడుము; మమ-నాయొక్క; ఆర్కా-స్వరూపము; భూతిభృత్-ప్రాణులభరించునధ్యును; భూతభావనః-ప్రాణుల

నువృద్ధిబొందించునదియిను; (అయినను), భూతస్థః- భూతము
లయందున్నది; నచ-కాదు.

బ్రహ్మేది స్థావరాంత భూతములు నాయందున్నవి కావు.
అయినను నాస్వరూపము యావత్తు ప్రపంచభూతములను భ
వించుచు అభివృద్ధిజెందించుచు వుండినను నేను ఆభూతముల
యందు చేరినవాడను కాను ఈ చమత్కారమయిన నా స్వ
రూపమును తెలిసికొనుము.

యథాకాశశక్తితోనిత్యం వాయుస్సర్వత్ర గోమహాః॥

తథాసర్వాణిభూతాని వత్సానీత్యపధారయ. 6

యథా-ఏకకారముగా; సర్వత్రగః-అంతట వ్యాపించియు
న్న; మహాః-అధికమయిన; వాయుః-వాయువు; నిత్యం - ని
త్యమును; ఆకాశశక్తిః-ఆకాశమందున్నదో; తథా- అప్రకార
ముగా; సర్వాణిభూతాని-సమస్తప్రాణులు; వత్సానీతి - నా
యందున్నవని; ఉపధారయ-తెలియుము.

ఎల్లెడల వ్యాపించియున్న గొప్పవాయువు ఆకాశమందు ఏ
విధముగ అణగియున్నదో ఆ విధముగ సమస్తభూత ప్రపంచ
ములు నాయందు వున్నవని యెఱుఁగుము.

సర్వభూతానికాంతేయ ఏకృతియాంతిమామికామ్॥

కల్పయేషునస్తాని కల్పాదావిస్మకామ్యహమ్. 7

హే కాంతీయ-ఓయజ్ఞాన; కల్పక్షయ-కల్పాంతమందు;
 సర్వభూతాని-సమస్తప్రాణులు; మామికాం - నానాబంధమ
 యున; ప్రకృతిం-మాయను; యాంతి-పొందుచున్నవి; అహం-
 నేను; కల్పాదౌ-సృష్టికాలమందు; తాని-ఆసర్వభూతిములను;
 పునః-తిరిగిన్ని; విస్మజామి-పుట్టించుచున్నాను.

ఓ అర్జునా! ప్రళయకాలమందు ఎల్ల భూతిములు నా నా
 బంధము యనఁపరీక్షణిలో లయించిపోవుచున్నవి. మరల సృష్టి
 ప్రారంభమున ఎల్ల ప్రపంచములను నేనుపుట్టించుచున్నాను.

ప్రకృతింస్వామవష్టభ్య విస్మజామి పునః పునః।

భూతగ్రామిమంకృత్స్ని మవశంపరీక్షకేర్వశాత్. 8

స్వాని-స్వకీయమైన; ప్రకృతిం-మాయను; అవష్టభ్య-అ
 వలంబించి; ప్రకృతేః-స్వభావముయొక్క; సశాత్ - అధీనము
 లనన; అవశం-అస్వతంత్రమైన; కృత్స్నం - సమస్తమైన; ఇ
 మంహతగ్రామం-ఈభూతసమూహమును; పునఃపునః - మా
 తిమాటికి; విస్మజామి-పుట్టించుచున్నాను.

అస్వతంత్రమయిన ఈ సమస్తభూతసమూహమును నాటి
 ప్రకృతియనే మాయను చెంది ఆ ప్రకృతిస్వభావమువలన మ
 రలమరల నేను పుట్టించుచున్నాను.

మపరాయణాః- పూరకరేచక కుంభక యాత్ర ప్రాణాయామ
మాశ్రయముగాగతిగిన; అపరే-మరికొందరు; ప్రాణసాధ గ
తీ - ప్రాణాపానవాయువుల గతులను; దుఃఖ్యా-నిగ్రహించి; జా
హ్నాతి- త్రేల్పుచున్నారు.

మరికొందరు, అపానమునందు ప్రాణ వ్యాపారమునున్న
ప్రాణమునందు అపానవ్యాపారమునున్న, మరి కొందరు పూ
రకరేచక కుంభక పాణాయామములయందు ప్రాణాపా
నవాయువుల గతులను లయింపజేయుచున్నారు.

అపరేనియతా హారాః పాణాక్ ప్రాణేషుజాహ్నాతి |

సర్వేష్యేతే యజ్ఞవిదో యజ్ఞక్షపిత కల్మషాః.

80

అపరే- మరికొందరు; నియతాహారాస్సంతిః- పెరిమితము
లయిన యాహారము కలవారగుచు; ప్రాణాక్ - నాయు విశే
షములను; ప్రాణేషు- వశీకృత వాయువులయందు; జాహ్నాతి-
త్రేల్పుచున్నారు; ఏతే- యీ పూర్వమందు చెప్పబడిన; స
ర్వేషి- సమస్తమయిన వారలును; యజ్ఞవిదః-యజ్ఞములు
లిసినవారలు; యజ్ఞక్షపితకల్మషాః- యజ్ఞములచేత నశింపజే
యబడిన పాపములు కలవారలు.

మరికొందరు కొద్ది ఆహారములు గలవారగుచు ప్రాణవా
యువులను వశీకృత వాయువులయందు, లయింపజేయుచు

న్నారు. ఈ పైన జెప్పిన ఎల్ల యోగపురుషులు, యజ్ఞకర్మలు ఎఱిగిన వారు గనుక, తమపాపములను యజ్ఞకర్మలచే నశింప జేయచున్నారు.

యజ్ఞశిష్టా మృతభుజో యాంతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ |

నాయంతో శాస్త్రయజ్ఞస్య కుతోన్యః కురుస త్తమః || 31

యజ్ఞశిష్టామృతభుజః- యజ్ఞములలో విడిచిన అమృతమును భుజించినవారు; సనాతనం- శాశ్వతమయిన; బ్రహ్మ- బ్రహ్మమును; యాంతి- పొందుచున్నారు; హే కురుస త్తమ- ఓ యి కురుశ్రేష్ఠుడా; అయజ్ఞస్య- ఈ చెప్పిన యజ్ఞములలో నొకటిని జేయని వానికి; అయం- ఈ సర్వప్రాణి సాధారణమయిన; లోకః- లోకము; నాస్తి- లేదు; అన్యః- పరిలోకము; కురు- ఎక్కడిది.

ఓ అర్జునా! యజ్ఞకర్మలో శేషించిన భాగమును భుజించిన వారు శాశ్వతమయిన బ్రహ్మమును పొందుచున్నారు. ఈ పైన జెప్పిన యజ్ఞకర్మలలో యొకదానినైన చేయనివానికి ఈ లోకమున సౌఖ్యము గలుగదు. అటువంటివానికి పరలోక ప్రాప్తి ఎక్కడిది?

ఏవంబహువిధాయజ్ఞ వితతాబ్రహ్మణోముఖే |

కర్మభాన్విధితా నర్వా నేనంభా ర్వా విమూఢ్యసే. || 32

ఏవం- ఈ చెప్పబడిన ప్రకారముగా; బహువిధా-నానా ప్రకారములయిన; యజ్ఞః- యజ్ఞములు; బ్రహ్మణః- వేదము యొక్క; ముఖే-ద్వారమందు; వితతా-విస్తీర్ణములయినవి; సర్వా- సమస్తములయిన; తా- ఆ చెప్పబడిన యజ్ఞములను; కర్మజ్ఞా-కర్మములనలముట్టినవానిగా; విద్ధి-జెలియుము; ఏవం- ఈ ప్రకారముగా; జ్ఞాత్వా-జెలిసి; మాత్మసే-సంసార బంధమువలన విడువబడగలవు.

. ఈపై తెప్పినవిధమున పలువిధములయిన యజ్ఞ కర్మలు నే దమువల్ల విధింపబడినవి. ఆ యజ్ఞములన్నియు, కర్మరూపము లనిపెఱుగుము. ఈ ప్రకారముగ జెల్పింపబడిన సమస్త సార బంధమునుండి తొలగినవాడ వగుచున్నావు.

శ్రేయాః ద్రవ్య మయాశ్చజ్ఞాత్ జ్ఞానయజ్ఞః పరంతప |

సర్వంకర్తా ధిలంసార్థ జ్ఞానేపరి నమాశ్యతే.

38

హే పరంతప- ఓయి అర్జునుడా; ద్రవ్యమయాత్- ద్రవ్య సాధనమయిన; యజ్ఞాత్- యజ్ఞమువకంటే; జ్ఞానయజ్ఞః- జ్ఞానస్వరూపమయిన యజ్ఞము; శ్రేయాః- మిక్కిలి శ్రేష్ఠమయినది హే పార్థ- ఓ అర్జునుడా; సర్వం- సమస్తమయిన; కర్త-కర్తము; అధిలంసత్- నాశనము కానిదగుచు; జ్ఞానే- బ్రహ్మజ్ఞానమందు; పరినమాశ్యతే- అంతర్భూతమగుచున్నది.

ఓ అర్జునా! ద్రవ్యసాధన సాధ్యమైన యజ్ఞముకంటే జ్ఞాన
స్వరూపమైన యజ్ఞము మిక్కిలి శ్రేష్ఠము. ఎల్లకర్మలు బ్రహ్మ
జానమునందు లయించుచున్నది.

తద్విద్ధిప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా ।

ఉపదేశ్యంతితే జ్ఞానం జ్ఞానిన తత్త్వదర్శినః. 84

తత్త్వదర్శినః- తత్త్వవిదులయిన; జ్ఞానినః-జ్ఞాననిష్ఠులు; తే-
నీకొఱకు; యత్-ఏజ్ఞానమును; ఉపదేశ్యంతి- ఉపదేశింపగల
రో; తత్- ఆజ్ఞానమును; ప్రణిపాతేన- సాష్టాంగ నమస్కార
ములచేత; పరిప్రశ్నేన- తెలియనివిషయముల నడుగుట చేత;
సేవయా-గురుకుశ్రూషచేత; విద్ధి- తెలియుము.

ఇట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమును తత్త్వవిదులయిన జ్ఞాననిష్ఠులను ఆ
శ్రయించి వారికి పుంశారములుజేసి సాష్టాంగ దండప్రమా
ణంబులుజేసి, ప్రార్థనజేసి తెలిసికొనుము. వారు ఉపదేశము
జేయుదురు.

యద్ జ్ఞాత్వాన పునర్మోహ మేవంయాన్యసి పాండవ ।

యేన భూతాన్య తేషేణ ద్రవ్యసాగ్ధ్యన్యధోమయి. 85

హే పాండవ- ఓయి అర్జునుడా; యత్- ఏజ్ఞానమును; జ్ఞా
త్వా-తెలిసి; పునః-తిరిగి; ఏవం-ఏతాదృశమైన; మోహం-మో
హమును; నయాన్యసి-పొందవో; ఏన-ఏజ్ఞానముచేత; భూతా

ని-ప్రాణులను; అశేషేణ- నిశ్శేషముగా; ఆత్మని-నియండ్; ద్రక్ష్యసి-చూడగలవో; అధో-విమ్మట; మయి-పరబ్రహ్మన్వ యాపుడయిననాయందు; ద్రక్ష్యసి- చూడగలవు;

ఓ అర్జునా! పరబ్రహ్మజ్ఞానమును పొందితి వేని మరలనీకు ఇట్టి బుద్ధి మోహము గలుగదు. ఈపై తెప్పిన బ్రహ్మజ్ఞానము వలన ఎల్ల చరాచర భూతములను ఆత్మరూపమైన నాయందు చూడగలవు.

అపిచేదసి పాపేభ్యః సర్వేభ్యః పాపౌత్తమః॥

పర్యంజ్ఞాన ప్లవేనైవ వృజనంసంతరిష్యసి.

36

సర్వేభ్యః-సమస్తమును; పాపేభ్యః- పాపముచేసినవారి కంటె; పాపౌత్తమః- మిక్కిలి పాపముచేసిననాడవు; అపిచే దసి-అయితీవేని; స్యం-నీవు; జ్ఞానప్లవేనైవ-జ్ఞానమునెడి సెప్పి చేతనే; పర్యం- సమస్తమును; వృజనం- పాపముదోమును; సంతరిష్యసి- లెస్సగా రించగలవు.

పాపాత్ములలో నీవు మహాపాపినైనను పాపము నందియు ఈ జ్ఞానమునెడి సెప్పిచేత చాటగలవు.

యద్దై ధాంసినమిద్ధోఽగ్ని స్థిస్మిసాత్కురుతేఽర్జున॥

జ్ఞానాగ్ని స్థిస్వికర్మాణి ధస్మసాత్కురుతే తథా.

37

హే అర్జున- ఓ అర్జునుడా; సమిద్ధః-లెస్సగాబ్రకాశించుచు

న్నః అగ్నిః-అగ్నిః సామాయోగం, ఏధాంసి-కర్మలను; యథా-ప్రకారముగా; భవన్తసాత్-భవన్తముగా; కురుతే-చేయుచున్నాడో; తథా-అప్రకారముగా; జ్ఞానాగ్నిః-జ్ఞానము నెడు అగ్ని; సర్వకర్మాణి-సమస్తకర్మములను; భవన్తసాత్కురుతే-భవన్తము చేయుచున్నది.

ఓ అర్జునా! చక్కగా బ్రజ్వలించే నిప్పు వారువులను ఏ విధముగ భవన్తము చేయుచున్నదో ఆ విధముగనే జ్ఞానమునే అగ్ని సమస్తకర్మలను భవన్తము చేయుచున్నది.

సహజ్ఞానేన సద్భుకం పవిత్ర మిహ విద్యతే।

తత్స్వయం యోగసంసిద్ధః కాలేనాస్మి నివింశతి. ౩8

ఇహ-ఈలోకమందు; జ్ఞానే-జ్ఞానముతో; సద్భుకం-సహజమైన; పవిత్రం-సాననమైనది; అహివిద్య-లేదు; స్వయం-తాను; కాలేన-బహుకాలముచేతి; యోగసంసిద్ధస్య-యోగా భ్యాసముచేసి తత్సగ సిద్ధుడైనవాడై; అత్సరి-తనయందు; తత్-ఆజ్ఞానమును; విండితి-పొందుచున్నాడు.

ఈ లోకమందు జ్ఞానముకంటే ఎక్కువైనది లేదు. ఆ జ్ఞానమును యోగసిద్ధుడు కాలానుగుణముగా గానే తనయందు పొందుచున్నాడు.

శ్రద్ధావాక్ లభతే జ్ఞానం తత్పరస్సంయతేంద్రియః।

జ్ఞానం లభ్య పరాంశాంతి మదిరేణాధిగచ్ఛతి. ౩9

శ్రద్ధావాక్ - విశ్వాసముగలిగిన; తత్పరః - తదాసక్తుడైన;
 సంయతేంద్రియః - ఇంద్రియ నిగ్రహముగల పురుషుడు; జ్ఞా
 నం-జ్ఞానమును; లభతే-పొందుచున్నాడు; జ్ఞానం-జ్ఞానమును;
 అభ్యాస-పొంది; పరా-ఉత్కృష్టమైన; శాంతి-చిత్తోపరతిని;
 అచిరేణ- కీఘ్నముగా; అధిగచ్ఛతి- పొందుచున్నాడు.

శ్రద్ధయు జ్ఞానాపేక్షయు ఇంద్రియ నిగ్రహముగల పురుషు
 డు జ్ఞానమునుపొందును. అట్లు జ్ఞానమును పొంది అతి కీఘ్న
 ములో ఉత్కృష్టమైన చిత్తోపరతిని పొందును.

అజ్ఞశ్చ శ్రద్ధధానశ్చ సంశయాత్మా వినశ్యతి।

నాయం లోకో స్తి న పరో నసుఖం సంశయాత్మనః, 40

అజ్ఞశ్చ - తెలియనివాడును; అశ్రద్ధ ధానశ్చ - విశ్వాసము
 లేనివాడును; సంశయాత్మా - సంశయముతోగూడిన మనస్సు
 గలవాడును; వినశ్యతి - చెడిపోవుచున్నాడు; సంశ యాత్మనః -
 సంశయ మునస్సుగలవానికి; అయం లోకః - ఈ వర్వప్రాణి సా
 ధారణమయిన లోకము; పరశ్చ - పరిలోకమును; నాస్తి - లేదు;
 నసుఖం - సుఖమును; న - లేదు.

జ్ఞానము లేని వాడున్ను, శ్రద్ధ లేని వాడున్ను, సంశయాత్మ
 గలవాడున్ను చెడిపోవును. సంశయాత్మకునకు ఇహ-పర సుఖ
 ములు గలుగవు.

యోగ సన్న్యస్త కర్మాణం జ్ఞానసంఛిన్న సంశయమ్ |

ఆత్మసంతానకర్మాణి నిబద్ధంతి ధనంజయ. 41

పాదసంజయ- ఓ అర్జునుడా; యోగ వన్న్యస్తకర్మాణం-
యోగముచేత విడువబడిన వర్తకర్మములు గలిగిన; జ్ఞాన సం-
ఛిన్నసంశయం- బ్రహ్మజ్ఞానముచేత ఛేదించబడిన సందేహము
కలిగినట్టి; ఆత్మసంతాన-దృఢమనస్కుడయిన పురుషుని; కర్మా-
ణి- పుణ్యపాపకర్మములు; నిబద్ధంతి- బంధించవు.

ఓ ధనంజయ! యోగముచేత కర్మము విడిచినవాడై జ్ఞాన-
ముచేత సంతానవిముక్తుడై దృఢమైన మనస్సుగల వాడయిన
పురుషుని కర్మము బంధించవు.

తస్మాదజ్ఞాన సంభూతం హృత్ ఫలంజ్ఞానాసి నాశ్మనః |

ఛిత్తైస్సం సంశయం యోగ మాత్రాత్మ తిష్ఠభారత. 42

పాదభారత- ఓ అర్జునుడా; తస్మాత్ - ఆ కారణము వలన;
జ్ఞానాసినా - జ్ఞానమనెడిఖడ్గముచేత; అజ్ఞానసంభూతం-అవివే-
కములనలనబుట్టిన; హృత్ ఫలం- మనస్సునగున్న; ఆత్మసా-నీ-
యొక్క; ఏనం సంశయం- యీ సందేహమును; ఛిత్తైః-ఛేదించి;
యోగం- ఆత్మజ్ఞానయోగమును; ఆతిష్ఠ- చేయుము; ఉ-
త్తిష్ఠ- ఎక్కిరిమయిన యుద్ధమునకు లేమ్ము.

ఓ భారతా! అజ్ఞాన సంభూతమయిన నీ మనస్సులోని సం

శయమును జ్ఞాన మనెడి ఖడ్గముచే ఖండించియోగమును అను
ష్ఠింపుము, యుద్ధమునకు బంతులు దేరుము.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతానామ పనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం
యోగశాస్త్రే శ్రీ కృష్ణార్జున సంవాదే
జ్ఞానయోగో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఉపనిషద్ హాఃములును, బ్రహ్మ విద్యయును, యోగ
శాస్త్రమును శ్రీ కృష్ణార్జునుల సంవాద హాఃం
బయిన శ్రీ భగవద్గీతల యందు జ్ఞాన యోగ
మనెడి చతుర్థోఽధ్యాయము ముగిసినది.

శ్రీ భ గ వ ద్గీ త.

కర్మసన్న్యాసయోగోనామ పంచమోఽధ్యాయః.

అష్టన ఉవాచ.

సన్న్యాసవంశిర్మమం కృష్ణ పునర్వోగంచ శంసే |
యచ్ఛ్రీమ పతియో రేకం తస్మై బ్రాహ్మ సునిష్ఠితం. |
హే శ్రీకృష్ణ- ఓ శ్రీకృష్ణస్వామి; కమలానాం- శాస్త్రీయ

ములయిన కర్మవిశేషములయొక్క; సన్న్యాసం-పరిత్యాగము
ను; పునః-మరల, యోగంచ- శాస్త్రీయమయినకర్మయో
గమును; శంససి-చెప్పుచున్నావు; ఏతయోః-ఈ రెంటిలోఁబ
ల; ఏకం-ఒకటయిన; యత్-ఏది; శ్రేయః-శ్రేష్ఠమో; తత్-
దానిని; మే-నాకు; నునిశ్చయం-లెస్సగా నిశ్చయమగు వట్లు;
బూహి-చెప్పుము.

అర్జునుఁ డడుగుచున్నాడు.- ఓ కృష్ణా నీవు ఒకప్పుడు
కర్మలను వీడువుమనియ, మరియొకపుడు కర్మలనుజేయుమని
యు జెప్పుచున్నావు. ఈ రెంటిలో ఏది శ్రేష్ఠమో దానిని ని
శ్చయించి నాకు జెప్పుము.

శ్రీ భగవానువాచ.

సన్న్యాసఃకర్మయోగశ్చ నిశ్చేదియసకరావృథా।

తయోస్తుకర్మ సన్న్యాసో త్కర్మ యోగోవివిధ్యథే. 2

సన్న్యాస - కర్మ పరిత్యాగమును, కర్మయోగశ్చ - కర్మా
యుక్తాః మును, ఉభయో-ఇందును, నిశ్చేదియః-విచార-మోక్షము
చుగలుగజేయునట్టిది; తయోః-ఆరెంటిలోఁకల, కర్మసన్న్యా
సాత్ - కర్మపరిత్యాగమునకంటె; కర్మయోగస్తు-కర్మయో
గమయినది; వివిధ్యథే-శ్రేష్ఠమగుచున్నది.

భగవంతుడు జెప్పచున్నాడు. — కర్మ పరిత్యాగమున్ను, కర్మానుష్ఠానమున్ను, ఈ రెండుమార్గములు మోక్ష సాధకములే అయినను ఈ రెండుమార్గములలో కర్మ పరిత్యాగము నకంటె కర్మానుష్ఠానము శ్రేష్ఠముగాయున్నది.

క్షేయస్స నిత్య సన్యాసీ యోన ద్వేష్టి న కాంక్షః |

నిర్వ్వందో హి మహాబాహూ సుఖంబంధా త్ప్రముచ్యతే |

హే మహాబాహూ - ఓయి అజ్ఞానుడో, యో - ఏ కర్మ యోగి; న ద్వేష్టి - ద్వేషించడో; న కాంక్షః - కోరడో; సః - వాడు; (నిత్య సన్యాసీ కర్మానుష్ఠాన కాలము పండును సన్యాసి యని), క్షేయః - తెలియదగినవాడు; హి - ఏకారణము వలన, నిర్వ్వంద్యః - రాగి ద్వేషములు లేనివాడు; సుఖం - అనాయాసముగా; బంధాత్ - సాసారబంధమువలన; ప్రముచ్యతే - విడువబడుచున్నాడో.

ఓ అర్జునా! ఎవనికి ద్వేషములేదో, ఎవనికి కోరికలులేవో ఆ కర్మయోగి నిత్యసన్యాసి, అతడు అనాయాసముగా కర్మ బంధమునుండి విముక్తుడగుచున్నాడు.

సాంఖ్యయోగాపృథగ్భావాః ప్రవవంతిని పండితాః |

ఏకమప్యస్థితస్సమ్యక్ సుఖయో ర్వింద తే ఫలమ్. 4

బాలాః - మూఢులు; సాంఖ్యయోగా - కర్మసన్యాస కర్మ

యోగములను; వృథా - భిన్నములయినవని; భావదంతి - చెప్పుచున్నాడు. పండితాః - జ్ఞానవిష్ణులు; నవోపదంతి - చెప్పరు; ఉభయోః - సాంఖ్యయోగములలోఁల; ఏకం - ఒకదానిని; నమ్యత్ - లెస్సగా; ఆస్థితోపి - ఆశ్రయించినవాడైనను; ఉభయోః - సాంఖ్యయోగములయొక్క; ఫలం - ఫలమును; విందతే - పొందుచున్నాడు.

కర్మ సన్నాప్తిమైన సాంఖ్యమున్ను కర్మాభిప్రాయమైన యోగమున్న ప్రత్యేకములని జెలియని వారు కష్టముగా నిజ్ఞానులు జెప్పరు. ఈ రెండింటిలో ఒకదానిని చక్కగా అభ్యసించినవానికి ఆ రెండింటిఫలములు కలుగుచున్నవి.

యత్సంఖ్యైః ప్రాప్యతే స్థానిం గచ్ఛోగైరపి గమ్యతే।

ఏకం సాంఖ్యంచ యోగంచ యః పశ్యతినపశ్యతి. 5

సాంఖ్యైః - జ్ఞానవిష్ణులచేత; యత్ స్థానం - స్థానము; ప్రాప్యతే - పొందబడుచున్నదో; యోగైరపి - కర్మయోగులచేతను; తత్ - ఆస్థానము; గమ్యతే - పొందబడుచున్నది; (ఆకారణమువలన) యః - ఎవ్వడు, సాంఖ్యంచ - జ్ఞానమును; యోగంచ - కర్మయోగమును; ఏకం - నమఃఫల పరిదమయినదానినిగా; పశ్యతి - చూచుచున్నాడో; సః - వాడు; పశ్యతి - లెస్సగా చెలిసినవాడు.

సన్యాసముచేపొందు స్థానము కర్మచేతను పొందవచ్చును. ఎవడైతే సన్యాసమును కర్మను ఒకటిగా నెరియుచున్నాడో వాడే జ్ఞాని.

సన్యాసస్తు మహాబాహు- దుఃఖమాప్తు మయోగతః॥

యోగయుక్తో మునిర్బ్రహ్మ నచిరేణాధిగచ్ఛతి. 6

హే మహాబాహు- ఓయి అర్జునుడా; సన్యాసస్తు- పారమార్థికమయితే; అయోగతః- కర్మయోగములేనందున; ఆ పుం-పొందుటకొరకు; దుఃఖం- దుఃఖ హేతువయినది; యోగయుక్తః- కర్మయోగముతో గూడిన; మునిః- మనశశీలుడు; నచిరేణ- శీఘ్రముగా; బ్రహ్మ-బ్రహ్మమును; అధిగచ్ఛతి- పొందుచున్నాడు.

ఓ అర్జునా! కర్మలేని సన్యాసమును పొందడము కష్టము. రానుష్ఠానముగల జ్ఞాని త్వంతిలో బ్రహ్మమును పొందును.

యోగ యుక్తో విశుద్ధాత్మా విజితాత్మా జితేంద్రియః॥

సర్వభూతాత్మ భూతాత్మా కుర్వన్నపివలిప్యతే, 7

యోగయుక్తః- కర్మయోగ యుక్తుడయినవాడును; విశుద్ధాత్మా- పరిశుద్ధమైనచిత్తముకలవాడును; విజితాత్మా- జయింపబడిన దేహముగలవాడును; జితేంద్రియః- గలువబడిన ఇంద్రియములుకలిగినవాడును; సర్వభూతాత్మ భూతాత్మా- స

మత్తమైన బ్రహ్మాది భూతములయొక్క స్వరూపమయిన ప్రత్య గాత్మ స్వరూపముగల పురుషుడు; కుష్వన్నపి- కర్మమును జేయుచున్నవాడయినను; నలిప్యతే- అంటబడడు.

కర్మయోగముచేయువాడు చిత్తశుద్ధిగలిగి మనస్సును స్వాధీనములోనుంచుకొని ఇంద్రియములను జయించి సమస్త భూతములు తానుగాను తాను సమస్త భూతములుగాను ఎంచి కర్మలుచేసినా కర్మచే కట్టుబడడు.

నై వికించిత్కరోమీతి యుక్తోమన్యేనతత్త్వః త్ ।

వశ్యో శ్చిన్యా స్పృశో జఘ్రీ న్నశ్చైవచ్యవస్వవశ్యసక్ ।

ప్రలప్తవిస్మజః గృహ్లా న్నిన్మిషన్మి మిషన్నపి ।

ఇంద్రియాణింద్రియార్థేషు వశాంతఇతిధారయత్ . 8. 9.

తత్త్వః త్ - య భార్యమును దెలిసినవాడు; వశ్యో - చూచుచు; శ్చిన్యా - వినుచు; స్పృశో - స్పృశించుచు; జఘ్రీ - అఘ్రాశించుచు; అశ్చ - భుజించుచు; గచ్ఛో - నడుచుచు; స్వపః - నిద్రించుచు; శ్చిన్యా - నిష్క్రూర్పు విడుచుచు. ప్రలప్త - పలుకుచు; విస్మజః - విడుచుచు; గృహ్లా - గ్రహించుచు, ఉన్మిషన్ - కన్నులు తెరిచుచు; నిమిషన్నపి - కన్నులు మూయుచున్నవాడయినను; ఇంద్రియాణి - శ్రోత్రాదీంద్రియములు; ఇంద్రియార్థేషు - విషయములయందు; వశాంతఇతి - ప్రవర్తించు

చున్నవని; భారయన- సకృయించినవాడగుచు; సిందిత్-యిం
డుకయైనను; నకరోహ్యవేతి- నేనుజేయలేదని; యుక్తస్సగ-
నమాహిత దిక్తుండగుచు; మన్యేత- తలచును; అని రెండుల్లో
కములకు నేకాన్వయము.

బ్రహ్మజ్ఞాని, కండ్లతో చూచును, చెవులతో వినును దేహ-
ముచేత తాకుచు, ముక్కుచేత వాసన చూచుచు, జిహ్వచేత
తినుచు, కాశ్యచేత నడచుచు, నిద్రించుచు, శ్వాసనిశ్వాస
ములు విడుచుచు, నగాటలాడుచు, మూత్రో పురీషములను వి-
డుచుచు, విషయములను అంగీకరించుచు, కన్నులు మూయు-
చు, దెరుచుచు, ఇంద్రియములు ఇంద్రియ విషయముల యం-
దు ప్రసరించుచున్నవే గాన, పరబ్రహ్మయైన తాను, ఏమి-
యు చేయలేదని, చిత్తశుద్ధిగలిగి తలచును.

బ్రహ్మజ్ఞానధాయకిర్మాణి సంగంత్వక్వాకరోతియః॥

లిప్యతేనసాపేన పద్మపత్రమివాంభసా.

10

యః-ఎవ్వడు; కర్మాణి- సమస్త కర్మములను; బహ్మ-
ణి- పరమార్థమును. అధాయ-ఉంది; సంగం-అనంతి; త్వ-
క్వా-విడిచి; కరోతి-చేయుచున్నాడో; సా-వాడు. అంభసా-
ఉదకముచేత; పద్మపత్రమివ-తామరపాకువలె; సాపేన-పాన-
ముచేత; నలిప్యతే-అంటబడడు,

ఎవడై నే కర్మలను బ్రహ్మార్పణముజేసి అవక్తి విడిచి జా
బని అనుష్ఠించుచున్నాడో అట్టి ఛరుషుడు కామరాకున నీళ్లు
అంటినరీతిగా పావముచేత స్పృశింపఁ బడడు.

కాయేనమనసాబుధ్యా శేవలైరింద్రియయిరపి।

యోగినఃకమకాకుర్వంతి సంగంత్యక్త్వాశ్మశుద్ధయే. 11

యోగినః- కర్మయోగులు; అర్మశుద్ధయే- చిత్తశుద్ధికొర
కు; సంగం-ఫలానక్తిని; త్యక్త్వా-విడిచి, కాయేన- శరీరముచే
త; కర్మ- స్నానాదికర్మమును; మనసా-వనసుచేత ధ్యానాది
కర్మమును; బుధ్యా-బుద్ధిచేత నిశ్చయాదికర్మమును; శేవలైః-
శేవలములయిన; ఇంద్రియయిరపి- ఇంద్రియములచేత క్రవ
ణాదికర్మమును; కుర్వంతి-చేయుచున్నారు.

కర్మయోగులు చిత్తశుద్ధికొరకు ఫలానక్తిలేకనే శరీరము
చేతను మనస్సుచేతను బుద్ధి చేతను మమకాశాన్యమైన ఇం
ద్రియములచేతను కర్మలు చేయుచున్నారు.

యైక్తఃకమకఫలంత్యక్త్వా కాంతిమాప్నోతివైష్ణికమ్।

అయైక్తఃకామకారేణ ఫలేనక్తోనిబధ్యతే. 12

యైక్తః-సమాహితచిత్తుడు; కర్మఫలం-కర్మఫలమును; త్యక్
త్వా-విడిచి; వైష్ణికం-నిష్ఠాయందుబుట్టిన; కాంతిం- కాంతిని;
అప్నోతి-పొందుచున్నాడు; అయైక్తః- సమాహితచిత్తుడుకాని

వాడు; కామకారణ-కోకుటచేత; ఫల-కర్మఫలమందు; న
క్ష-జనకుడయినవాడై: నిబధ్యతె-కట్టబడుచున్నాడు.

ఫలాపేక్షవదలి కర్మలు చేయువాడు పారమార్థికమైన చి
త్తకాంతిని లొందుచున్నాడు. యోగికానివాడు కామ ప్రేరే
పణచేత కర్మలులేసి బద్ధుడగుచున్నాడు.

సన్వకర్మాణిమనసాసన్యసాస్తేసుఖంవళి।

సవద్వారేపు దేదేహే నైవకున్వృణోతకారయన్. 13

వళి-ఇంద్రియవిగ్రహముగలవాడు; మనసా-మనస్సుచేత;
సన్వకర్మాణి-సమస్తాస్కములను; సవద్వారే-శొష్ణుదిద్వారి
ములుగలిగిన; పురే-పట్టణమువంటి; దేహే-దేహమగుదు; స
న్యసన్య-విడిచి పెట్టి; నైవకున్వృణో-చేయనివాడై; నకారయన్-
చేయించనివాడై; సుఖం-అనానూసముగా; తిస్తే-పున్నాడు;

ఇంద్రియ విగ్రహము గలవాడు మనస్సుచేత సమస్తకర్మ
లను వదలిపెట్టి సవద్వారములుగల పట్టణమనే దేహమునందు
తాను కర్మచేయనివాడై మరొకరిచేత చేయించనివాడై అ
నానూసముగా నుండును;

నకర్మత్వంసకర్మాణి లోకన్య సృజతోప్రభు।

నకర్మఫలనోయోగం న్యథాపస్తుప్రవర్తతే. 14

ప్రభు-అర్థ; లోకన్య-జనునికి; కర్మత్వం-కర్మత్వము

ను; సన్మతః-అంగతేయః: కర్మాణి- కవలములను, సన్మతః
 తి-స్మజించడు, కర్మఫలన-యోగించ- కర్మఫలానక్తిని; సన్మ
 తః-స్మజించడు (మాయేనున్నను) స్వభావః-మాయ; ప
 వన-ప్రసరించుచున్నది.

ఈశ్వరుడు కర్మకర్తమును బుట్టించలేదు కర్మనుబుట్టించలేదు. కర్మ ఫల సంబంధమును గలగతేయలేదు. అన్నియు ప్రకృతివల్ల గలిగినది.

నాక చైతన్యచిత్తావం వైవసుకృతంభు ।

అజ్ఞానేనాచృత, జ్ఞానం జేసముగ్యునిజంభుః. 15

విభు-అర్థి; చైతన్యచిత్ - కానోబిత్తునియొక్క; పాపం-
 పాపమును; సుకృతం-పుణ్యమును. అది త్వవ-గ్రహించ
 డు; అజ్ఞానేన-అజ్ఞానముచేత; జ్ఞానం-జేకజ్ఞానము, అవ్యతం-
 కప్పబడెను; తేన-అయిజ్ఞానముచేత. అవివేకలయి
 నసంపారూఢ; ముగ్యుని-మాహామూనోన ముగ్యుడు.

ఈశ్వరుడు సృష్టించులయొక్క పాపమును గాని పుణ్యమును
 గాని గ్రహించు. జ్ఞానమును అజ్ఞానముగప్పియున్నది, గనుక
 పురుషులు కర్మకర్తాభిచూనముచేత మోహమును బొం
 దుచున్నారు.

జ్ఞానేనతులదజ్ఞానం యేషాంనాశితమార్తవః।

తేషామాదిత్యవజ్ఞానం ప్రకాశయతితత్పరమ్. 16.

అశ్మినః-చరమాత్మయొక్క; జ్ఞానేన-వివేకజ్ఞానముచేత; ఏ-
షాం-ఏకంతువులయొక్క; తదజ్ఞాపం-అయజ్ఞానము; నాశితం-
నశింపజేయబడిన; తేషాం-వారియొక్క; జ్ఞానం-జ్ఞానము; ఆ-
దిత్యవల్-సూర్యునివలెనే; తత్పరం-అజ్ఞానమునకుబరమయిన
పరమార్థతత్వమును; ప్రకాశయతి-ప్రకాశింపజేయుచున్నది.

ఎవ్వరికై తే తమ అజ్ఞానము జ్ఞానముచేత నశింపబడినదో
వారి జ్ఞానము సూర్యునివలె ఎరవార్యును స్పష్టముగా నగు
బరచుచున్నది.

తద్బుద్ధయన్తదాత్మానన్తన్నిష్ఠాతత్పరాయణః।

గచ్ఛంత్యపునరావృత్తిం జ్ఞాననిర్ధారకల్మషః. 17

జ్ఞాననిర్ధారకల్మషః-జ్ఞానముచేత పోగొట్టబడిన పాపము
లుగలిగినవారలు, తద్బుద్ధయన్తః-అబ్రహ్మమందే బుద్ధిగల
వారలగుచు; తదాత్మానః-ఆ పర బ్రహ్మమే యాత్మస్వరూప
ముగాగలవారలయి; తన్నిష్ఠాః-అబ్రహ్మమందేయభివేకము
కలవారలయి; తత్పరాయణః-అబ్రహ్మమేయత్కృష్టగతిగాగ
లవారలయి; అపునరావృత్తిం-పునరావృత్తిరహితమయినమో-
క్షమును; గచ్ఛంతి-పొందుచున్నారు.

పాదములను జ్ఞానముచే నశింపజేసినవారు పరబ్రహ్మమునం
దే బుద్ధిగలవారై అదే ఆత్మస్వరూపముగా గలవారై అందే
అభినివేశము గలవారై అదే ఉత్కృష్టగతియని నిశ్చయించిన
వారై పునరావతారహితమైన మోక్షమునుబొందుచున్నారు.

విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవిహస్తినః।

శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితాస్తమదశిః॥ 18

విద్యావినయసంపన్నే - విద్యావినయములతో గూడిన బ్రాహ్మణునియం
దును; గవి-ఆశ్రయించుదును; హస్తిన-
ఏనుగుల యందును; శునిచైవ- శుక్కయందును; శ్వపాకేచ-
చానివండుకొని తినునట్టి చండ లునియందును; సమదశిః-
సమానదృష్టిగలవారలు; పండితాః-జ్ఞానులు

జ్ఞానులు విద్యావినయములతో గూడిన బ్రాహ్మణునియం
దును గోవునందును ఏనుగుయందును శునకమందును చానివం
డి బక్షించువానియందును విశ్వాననంధానముజేసి వమానదృ
ష్టిగలవారగుదురు.

ఇవైవైతేకా తస్య గోయేషాం సామ్యే స్థిరం మనః।

నిర్దోషం హి సమం బ్రహ్మ తస్మాత్ప్రవృత్తీ తే స్థిరా॥ 19

ఏషాం-ఎవరియొక్క; మనః-అంతఃకరణము; సామ్యే-ప్ర
వృత్తముభావము; నిరం-నిర్మలమైయున్నచో; తైః-చానివండు;

ఇహాయవ- ఈలోకమండే; వర్గః-అన్యసంస్కారము; జితః- జయింపబడెను; హి-ఏకారణమువలన; సమం- ఏకమయిన; బ్రహ్మ-బ్రహ్మము; నిర్దోషం-దోషవిహితమయినదో; తస్మాత్-అకారణమువలన; తే-అనమర్శకులు; బ్రహ్మాణి-బ్రహ్మమందు; సితా-పున్నవారలు.

ఎవరియొక్క మనస్సు సమస్తమునందు సమద్విప్రేక్షించుచున్నదో వారిచేతను ఈ జన్మమునందే మోక్షము జయింపబడినది. ఏకారణమువల్ల సర్వబ్రహ్మము ఏకమై నిర్దోషమైయున్నదో అకారణమువల్ల సమస్తప్రేక్షకులవారు సర్వబ్రహ్మమందున్నవారు.

సప్రహృష్యేప్రియంప్రాప్యనోద్విశేత్ప్రాప్యచాపియమ్ |
స్థిరబుద్ధిరసమూహో బ్రహ్మవిశ్రాంతిః. 20
స్థిరబుద్ధిః- నిస్సంశయబుద్ధిగలిగిన; అసమూహః- మోహవశాత్తుడయిన; బహ్మవిత్-అర్హజ్ఞుని; బ్రహ్మాణి- బ్రహ్మమందు; సితస్థ-ఉన్నవాడగుచు; క్రియం- క్రియమును; ప్రాప్య-పొంది; సప్రహృష్యేత్-సంతోషించడు; అక్రియంచ-అనిష్టమును; ప్రాప్య-పొంది; నోద్విశేత్-భయపడడు.

బ్రహ్మమందున్న బ్రహ్మవిత్తు భ్రమనదలి స్థిరబుద్ధిగలవాడై ఇష్టమును పొంది నపుడు సంతోషించడు అనిష్టమును పొందిన

భావ ముఁగఁగడు.

బ్రహ్మస్వ ర్థే వ్యసక్తాత్మా విందత్యాత్మవియత్సుఖమ్!
 సబ్రహ్మయోగయుక్తాత్మా సుఖమక్షయమశ్నుకే. 21
 యః-ఎవ్వడు; బ్రహ్మస్వ ర్థే-మ-బయిటబుట్టివశ్యబాదివిష
 యములయందు; అసక్తాత్మా - అంటనియంతఃకరణముకలవా
 డై, ఆత్మని-చిత్తస్త్రియందు; యత్సుఖం-ఎసుఖమును; వి
 దంతి-పొందుచున్నాడో; సః-వాడు; బ్రహ్మయోగయుక్తాత్మా
 నః - బ్రహ్మమందు నిగ్మలమగున యంతఃకరణము గలవాడగు
 చు; అక్షయం-నాశరహితమైన; సుఖం-సుఖమును; అశ్నుతే-
 పొందుచున్నాడు.

శ్రద్ధ లేనే ఇంద్రియవిషయముల యందు యే సుఖమును
 యోగి అనుభవించుచున్నాడో ఆ సుఖముచే పరబ్రహ్మము సం
 దున్ను అనుభవించుచున్నాడు.

యేహి సంస్పర్శబాహోగా దుఃఖయోనయ ఏవ తే।

ఆద్యంతవంతఃకాంతేయ న లేమమ బుధః. 22

హే కాంతేయ-ఓయి అర్జునుడా; సంస్పర్శబాః- విషయేం
 ద్రియములనబుట్టిన; యోభోగాః- ఎసుఖములు; ఆద్యంత వం
 తః- విషయేంద్రియ వంయోగ వియోగములుగ లిగినవో; తే-
 ఆవిషయభోగములు; దుఃఖయోనయ ఏవ- దుఃఖమునకు గారే

ములయినవే; (అకారణమువలన) బుధః- తత్త్వజ్ఞుడు; తేమ-
అనివేయధోగములయందు; సరమతేహి-అనర్తుడు కాదుగదా.

ఓ అర్జునా! విషయేంద్రియముల వలన పుట్టు సుఖములు
అద్యంతములు గలవి గనుక, అసుఖమును సుఖకారణము
గా ఎఱుగుము. అందువల్ల పెద్దలు ఆ విషయ సుఖములలో
అనక్రిత్రులగుదురు.

శక్నోత్తిహావయస్సోధుం ప్రాకృశీరవిమోక్షగాత్ ।

కామక్రోధోద్భవంవేగం సయ్యుక్తస్సనుఃసరః. 28

యః-ఎవ్వడు; శరీరవిమోక్షగాత్ - దేహమును విడుచుటకం
కు; ప్రాక్-ముందు; ఉద్భవై- ఉలోకమందే; కామక్రోధో
ద్భవం- కామక్రోధమువలనబుట్టిన; వేగం- వేగము; సోధుం-
సహించుటకొరకు; శక్నోతి-ననర్థుడగుచున్నాడో; స సరః-ఆ
మనుష్యుడు; యుక్తః-ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాడును; సుఖ-
సుఖముగలవాడును.

ఎవడు ఈ దేహమును వదలుటకు మున్ను కామక్రోధ లో
భ్రమించి మన మాత్సర్యముల వలన బుట్టిన అనేకమును వి
షయాల సమర్థుడగునో, అట్టివాడే యోగి, అట్టి బ్రహ్మానంద
సౌఖ్యమును అనుభవించువాడు.

యోగతస్సుభోంతరారామ స్తథాంతిక్ష్ణోకారీవయః॥

సయోగోబ్రహ్మనిర్వాణం బ్రహ్మభూతోధిగచ్ఛతి. 24

అంతస్సుఖః- అంతరాశ్చయందు సుఖము గల వాడును;
అంతరారామః- ఆత్మారాముడును; యః- ఎవ్వఁడు; తథా- అ
లాగుననే; అంతర్భ్యోతిః- అంతః ప్రకాశముగలవాడును; యః-
ఎవ్వఁడు; సయోగీ-ఆయోగి; బ్రహ్మభూతస్త్వ-బ్రహ్మస్వరూ
పుడయినవాడయి; బ్రహ్మనిర్వాణం- బ్రహ్మనందమును; గచ్ఛ
తి- పొందుచున్నాడు.

ఎవడు ఆత్మసుఖయై ఆత్మారాముడై జ్ఞానస్వరూపియై అం
త పరాశుడైయుండునో ఆయోగి బ్రహ్మస్వరూపియై మోక్ష
మును పొందుచున్నాడు.

అథంతేబ్రహ్మనిర్వాణ స్మృషయఃక్షీణోల్బహః॥

ఛిన్నద్వైధాయతాత్మావ స్సర్వభూతిహితేరతాః. 25

క్షీణోల్బహః - నశించిన పాపములుకలవారును; ఛిన్నద్వై
ధాః-చేదించబడిన సంశయములుగలవారును; యతాత్మానః-
నిగ్రహింపఁబడిన చిత్తములుగలిగినవారును; సర్వభూతిహితే-
శమస్తప్రాణులహితమందు; రతాః- ఆసక్తులయినవారునునై
స; ఋషయః- జ్ఞానవిష్టులు; బ్రహ్మనిర్వాణం- మోక్షమును;
అథంతే- పొందుచున్నారు.

గొప్పమునులు పాపవర్జితులై నిస్సంశయాత్ములై ఇంద్రియ
నిగ్రహముగలవారయి నవ నై తనకోట్లకు ముఖము కేయుట
యందు అనంతగలవారయి మోక్షమును పొందుచున్నారు.

కామశ్రోధవియుక్తానాం యతీనాంయతచేతనామ్ |

అభితోబ్రహ్మనిర్వాణం వశతేనదితాత్మనామ్. 26

కామశ్రోధవియుక్తానాం- కామశ్రోధముచేత ముపబడి
న; యతచేతనాం- నియమింపబడిన యంతఃకరణము గలిగిన;
విదితాత్మనాం- తెలియబడిన రూప్యస్వరూపముగలిగిన; య
తీనాం-యతులకు, అభితః- ఇరావరాదులయందఃరేతును; బ్ర
హ్మనిర్వాణం-బ్రహ్మనందము; వశతే-పున్నది.

జితేంద్రియములుగా, యతీశ్వరులుగా, చలింపని చిత్తులుగా
ఉండు అత్తజ్ఞానులకు మోక్షములు అంతటయున్నయది.

స్వర్గాకృత్యాహిర్యాహ్యంశ్చక్షుశ్చైవాంతరేభ్రువోః

ప్రాకాపానాసమాకృత్యా నాసాభ్యంతరచాశ్చ. 27

యతేంద్రియమకోబుద్ధి ర్మునిర్మోక్షపరాయణః |

విగతేచ్ఛాభయశ్రోధో యస్సదానుక్రవవసః. 28

యః-ఎవ్వడు; కామశ్రోధ- బహిర్భవములయిన శ్రోత్రాది
కార్యములచేత బుద్ధియందు ప్రవేశింపబడిన; స్వర్గాకృత్యా-శ్రద్ధా
దివిషయములకు; అహి-వెలుపటకు; కృత్యా-చేసి; చక్షుః-

దృష్టిని; భ్రువో-కనులొమఁ యొక్క; అంతర-మధ్యమందు; కృత్వా-చేసి; ప్రాణాపాన-ప్రాణాపానవాయువులను; నాసా భ్యంతరశాఠిణి-నాసికలోపలనంచరించెడివానిగా; సమావ-సమాసములుగా; కృత్వా-చేసి: యతేంద్రియమనోబుద్ధి-ని యమింపబడిన ఇంద్రియములను మనస్సు బుద్ధిగలవాడయి; విగతేచ్ఛాభయక్రోధ-పోగొట్టబడిన ఉచ్ఛయన్త్యభయమును కోరికమును గలిగినవాడయి; మోక్షపరాయణః-మోక్షన క్తుడయినవాడయి; మునిః-మననశీలుడయి; వర్తకే-పున్నాహో; సః-అపారముడు; సదా-నిత్యమును; ముక్తవచ-ముక్తుడే.

ఎవడు శబ్దస్పర్శరూప రసగంధ విషయములను ఇంద్రియ సత్తనములకు వెలిజేసి దృష్టిని భ్రామధ్యమునందు నిలికిపాఁ గాపాన వాయువులను నాసికములద్వారా సమమైన శ్వాస ప శ్వాసములుగాజేసి ఇంద్రియములను మనస్సును బుద్ధిని అధీనము జేసికొని కోరిక భయము క్రోధములను జయించి మోక్షనక్తుడై యందునో అట్టివాడే ముక్తుడని తెలియఁము.

భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వలోకమహేశ్వరిమ్ |

సమృద్ధం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వామాంశాయస్మచ్ఛ్రీ.

యజ్ఞతపసాం-యజ్ఞములకునుదపస్సులకును; భోక్తారం-

దేవతారూపము చేతభోక్తయై; సర్వభోకమహేశ్వరం- సమస్త
 ప్రలోకములకు నియామకుడయిన; సర్వభూతానాం- సమస్త
 ప్రాణులకును; సుహృదం-పుకళారయైన; మాం- నన్ను; సన్ని
 భిజ్ఞాత్వా-యెఱింగి; శాంతిం-సంసారోపరతిని; ఋచ్చతి-పొం
 దుచున్నాడు.

మహనీయుడు నన్ను ఎల్ల యజ్ఞతపస్సులను అనుభవించు
 వాడనియు ఎల్లవ్రతంచములకు నియామకుడనియు ఎల్ల చరా
 చరభూతములకు ఉపకారియనైయు వెలిసి మోక్షమును బొం
 దుచున్నాడు.

ఇతి శ్రీ భగవద్గీతా సూపనిషత్ బ్రహ్మవిద్యాయాం
 యోగశాస్త్రే శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదే కర్మ
 సన్న్యాసయోగోనామ పంచమోధ్యాయః.

ఉపనిషద్ రూపములును, బ్రహ్మవిద్యయును, యోగ
 శాస్త్రమును, శ్రీ కృష్ణార్జునుల సంవాద యో
 గంబయి కర్మ సన్న్యాస యోగ మనెడి
 పంచమోధ్యాయము ముగిసినది.

శ్రీ భగవద్గీతలు

అర్థసంఘమ యోగోనామ షష్ఠోధ్యాయః.

శ్రీ భగవానువాచ.

అనాక్రితఃకర్మఫలం కార్యంకర్మకరోటియః।

ననన్నాన్యసీచ యోగీచ సనిరగ్నిన్చిచాక్రియ . 1

యః:- ఎవ్వఁడు; కర్మఫల- కర్మముయొక్క- ఫలమును; అనాక్రితస్య- అపేక్షించని నాడగుచు; కార్యం- చేయదగిన; కర్మ- కర్మమును; కరోటి- చేయుచున్నాడో. సః- నాడు; నన్నాన్యసీచ- కర్మపరిత్యాగము కలవాడును; యోగీచ- చిత్తసమాధానము కలవాడును; భవతి- అగుచున్నాడు; నిరగ్నిః- పోయినయగ్నులు కలవాడును; స- కాడు; అక్రియశ్చ- తపోదానాది క్రియలులేనివాడును; న- కాడు.

ఏ మనుజుడు కర్మఫలాపేక్షలేక చేయతగ్గ కర్మలనుచేయుచున్నాడో అతడు కర్తవ్యదలిన నన్నాన్యసియు, చిత్తశుద్ధిగలిగిన యోగియు అగుచున్నాడు. అతడు యోగకాంతి నమ్మకముగా అగ్నిహోతానాది కర్మలను వదలిన యోగికంటే అధికుడు.

యంనర్నా స్వమిత్రా హుర్యోగం తిపిద్ధిపాండవ।

కవ్యానన్దప్రసంగం యోగీశ్వరి కల్పన. 2

హేపాండవ- ఓ లభానుడా; బుధా-జ్ఞాననిష్ఠులు; యుధ-
 డేనిని; సన్నాతసంతి- స్వ మక పరిత్యాగలక్షణముగలదా
 నిరిగా; ప్రాహుః-చెప్పడుగో; తం- దానిని; యోగమితి- క
 ర్మానుష్ఠానలక్షణము; కింధి- జెలియుము; హి-ఏకారణమున
 లన; అసన్నత్య వైసంకల్పః- విమలబడని ఫల విషయ సంకల్ప
 ముగలిగిన; శిశ్పన- ఒకానొకడు; యోగీ- శిగ్ధయోగి; నభ
 వతి- కానా.

“ఓ బుద్ధువా” నన్నావు. మని దేని సమక్షమున్నాలో దానికే
కర్తవ్యమోగమని ఎఱుఁగుము. సంకల్పశ్యాగము చేయని వా
డు యోగి కాబాలడు.

అరురుతో స్మర్యోగం శక్తకారిణముద్యతే।

యోగాగ్రాధస్యతస్మై శిష్యః కారణముచ్యతే. ౩

యోగం-జ్ఞాన యోగమును; ఆకరురుతో:- ఎక్క నిశ్చ
యించిన; ముఖే:- మునికీ; కమః- శక్తిము; కారణం- సాధ
నము; ప్రచ్యుతే- చెప్పబడుచున్నది; యోగాయాధస్య- జ్ఞాన
మునక్కిన; తస్మైవ- అమునికే; కమః- సర్వకమశానివృత్తి;
కారణం-సాధనము; ఉచ్యతే- చెప్పబడుచున్నది.

జ్ఞానయోగమును నొందికొరిన మునులకు ఫలత్యాగ పూర్వకర్మ సాధనముగా మన్నది. జ్ఞానము గలిగిన వెనుక కర్మ నివృత్తియనెడి కర్మనే సాధనముగ జెలియుము.

యదాహించేంద్రి యూర్థేషు నికర్మస్యనుషజ్జతే।

సర్వసంకల్పసన్నాస్థీ యోగారూఢ స్తవోచ్యతే. 4

యదా-యెప్పుడు; ఇంద్రియ-థేషు- శబ్దాదివిషయములయందు; నానుషజ్జతే- నశ్చక్షుశాహో, కమశను- కనుశములయందును; నానుషజ్జతే-అనశ్చక్షుశాహో, తదా-అప్పుడు; సర్వసంకల్ప సన్నాస్థీ- సమస్తసంకల్పముల పరిత్యజించు నట్టిశీలముగలివాడు; యోగారూఢ- జ్ఞానమునుబొందినవాడని; ఉచ్యతే- చెప్పబడుచున్నాడు.

ఎప్పుడు శబ్దస్పర్శరూప రసగంధ విషయముల యందును, నిత్యవైచిత్రికాది కర్మలయందును అనశ్చక్షుశాహోయందునొ అప్పుడు సమస్త సంకల్పములను విడిచివేస్తే జ్ఞానము నొందినవాడని చెప్పబడుచున్నాడు.

ఉద్ధృతదాత్మనాత్మానం నాత్మాన మపసాదయేత్ ।

ఆత్మైవహ్యత్మనోబంధు రాత్మైవరిపురాశ్చనః. 5

ఆత్మనా- అనశ్చైవనినునస్సుచేత; ఆత్మానం-సంసారసాగర మున్నుడయినతన్ను; ఉద్ధరేత్- ఉద్ధరింపవలయు; ఆత్మానం-

తన్ను; మనసాదయేత్ - అధోగతిని బొందించునాశదు; హి-
 ఏకారణమువలన; ఆత్మనః- తనకు; ఆత్మైక- వశీకృతమై
 నమనస్సే; బంధుః- బంధువో; ఆత్మనః- తనకు; ఆత్మైక-
 వశీకృతముకానిమనస్సే; రిపుః-శత్రువో.

పురుషుడు కాను తనమనస్సుచే ఉద్ధరించుకొన వలయును.
 కాను చెడుపుకొనరాదు. తనకు మనస్సే, బంధువు, మనస్సే
 శత్రువు.

బంధురాత్మాత్మనస్తస్య యేనాత్మైవాత్మనాజితః।

అనాత్మైకమస్త్రుశత్రుశ్చైవ తేనాత్మైకశత్రునత్. 6

యేనైవాత్మనా- ఏమనస్సుచేరినే; ఆత్మా- దేహేంద్రి-
 యాది సంఘాతము; జితః- జయింపబడునో; తస్మాత్మనః-ఈ
 మనస్సుకు- ఆత్మా దేహేంద్రియాది సంఘాతము; బంధుః-
 బంధువు; అనాత్మైకమస్త్రు- జయింపబడనిమనస్సుగలవానికైతే;
 ఆత్మా-మనస్సు; శత్రునత్ - శత్రువువలె; శత్రుశ్చై- శత్రు
 భావమున అపకారమందు; వలేక-త- ఉండును.

ఎవడు తన మనస్సుచేత దేహేంద్రియాది వమూహమును
 జయించుచున్నాడో అట్టివాని! తన మనస్సు ఉపకారియగును
 ఆ ంద్రియజయములేనివాని! మనస్సు శత్రుత్వముగనుండును.

జలాత్మనః ప్రశాంతస్య పరమాత్మానమాహితః॥

శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు తథామానానమానయోః. 7

జలాత్మనః- జలమున బడిన మనస్సుగల; ప్రశాంతస్య- ఉపశాంతమైన పురుషునికి; పరం- మిక్కిలి; ఆత్మా- మనస్సు; శీతోష్ణసుఖదుఃఖేషు- శీతోష్ణాది ముఖదుఃఖముల యందును; తథా- అలాగుననే; మానాన మానయోః- పూజానిండలయందును; సమాహితః- యాత్మానుభవము దేయుండును,

జితేంద్రియైః ఉపశాంతిని పొందినవాడు పరిమంత్తస్య మాపుడై శీతోష్ణముల యందును సుఖదుఃఖముల యందును మారావ నూనములయందును సముత్త సుఖించు చుండును.

జ్ఞానవిజ్ఞానత్ప్రప్త్యా కూటస్థావిజితేంద్రియః॥

యత్తత్త్వత్వతేయోగీ సమబోధాశ్శీకాంచనః. 8

జ్ఞానవిజ్ఞానత్ప్రప్త్యా- శాస్త్రోక్త జ్ఞానముచేత యాత్మానుభవజ్ఞానముచేత స్వప్రమేనమనస్సుగలవాడును; కూటస్థః- చలింపనశక్యమైన; విజితేంద్రియః- ఇంద్రియ నిగ్రహముగలవాడును; సమబోధాశ్శీకాంచనః- సమానములయిన పెంకురాయి బంగారు ఈమూడును గలిగినవాడును నైన యోగీ-జ్ఞాని; యత్తత్త్వ- యాత్మానుభవము కలవాడిని; ఉచ్యతే- చెప్పబడుచున్నాడు.

కాస్త్రీయజ్ఞానముచేతను అనుభవజ్ఞానముచేతను కలితృ
ప్రియైన మనసుగలవాడు సమదర్శియై ఇంద్రియనిగ్రహముగ
లిగి మట్టిరాయి బంగారములయందు సమబుద్ధికలిగిన యోగి
యై ఆత్మానుభవజ్ఞానముగలవాడని చెప్పబడును.

మహ్యస్మిత్యాదాసీన మధ్యస్థద్వేష్యబంధుః।

సాధుష్యపిచపాపేషు సమబుద్ధిర్విశిష్యతే.

9

మహ్యత్ - ఉపకారముచేసినవానియందు; మిత్ర - అవ్యాజ
స్నేహితునియందు; లరి - శత్రువునందు; ఉదాసీన - పక్షపాతము
లేనివానియందు; మధ్యస్థ - మధ్యస్థునియందు; ద్వేష్య - తనతోవి
రోధించిన వానియందు; బంధుః - బంధువులయందు; సాధు
ః - సత్పురుషులయందు; పాపేషు - పాపాత్ములయందు; సమబు
ద్ధిః - సమమయిన బుద్ధిగలవాడు; విశిష్యతే - యోగారూఢుడగు
చున్నాడు.

మంచి చేయువారియందును, స్నేహితులయందును, శత్రు
వులయందును, ఉదాసీనులయందును, మధ్యస్థులయందును,
బంధువులయందును, సత్పురుషులయందును, పాపాత్ములయం
దును, సమబుద్ధిగలవాడు యోగారూఢశ్రేష్ఠుడని చెప్పబడును.

యోగీయుః శతసతత మార్కానంరహస్థితః।

ఏకావీతదిత్తార్కా నిరాశీరః కరిగ్రహః

10

యోగి- యాత్మధ్యానముగలవాడు; ఏ కాశీ- సహాయములే నివాడయి; యుక్తిచిత్తాత్మా- నియమింపబడిన మనస్సును దేవామునుగలవాడయి; సిరాళి- పోయినయాశగలవాడయి; అపరిగ్రహః- కరిగ్రహము లేనివాడయి, రహసి- ఏకాంతమందు; స్థితః- ఉన్నవాడయి; త్యాగం- అంతఃకరణమును; వలతం- ఎల్లప్పుడును; యుంతి- నిగ్రహి చవలయు.

ఆత్మధ్యానముగలయోగి నిశ్చయ మనస్సు దేవామునుగలవాడయి కోరికలు లేనివాడయి పరిగ్రహ శూన్యడయి ఒంటరిగా రహస్యప్రదేశమునందు నివసించి మనస్సును నిగ్రహింప వలయును.

శుచాదేశే ప్రతిష్ఠాప్య స్థిరమాసనమార్చనమ్॥

నాత్యుద్భ్రితం నాతినీచం చలాజనకుశోత్తరమ్. 11

శుచా- పరిశుద్ధమైన; దేశే- స్థానమందు; నాత్యుద్భ్రితం- మిక్కిలి పొడవుగాని; నాతినీచం- మిక్కిలి తక్కువగాని; చలాజనకుశోత్తరం- వస్త్రచర్యధర్మముమీదుగాగలిగిన; అర్చనః- తనకు; అవసం- అవ్రణమును; స్థిరం- నిశ్చలమగునట్లు; ప్రతిష్ఠాప్య- ప్రసాదించి.

మరి యెత్తుగానటువంటిన్ని, మరి పల్లముగానటువంటిన్ని, పరిశుద్ధమైన వస్తువులమున మొదట దర్శనముపొడవ కృష్ణా

జనము, పెనుక వస్త్రావసము ఉంచవలయును.

తత్రైకాగ్రం మనఃకృత్వా యతచిత్రైంద్రియఃక్రియః।

ఉపవిశ్యాసనేయంజ్యా ద్యోగమాత్మవిశుద్ధయే. 12

తత్ర- ఆ; అననే- స్థిరావసమందు; ఉపవిశ్య- కూర్చుండి;
మనః-మనస్సును; ఏకాగ్రం-నిశ్చలముగా; కృత్వా-చేసి; య
తచిత్రైంద్రియఃక్రియః- నియమింపబడిన చిత్రైంద్రియ వ్యా
పారములుకలిగి; యో-యోగాభ్యాసకుడు; ఆత్మవిశుద్ధయే-
ఆంతఃకరణ పరిశుద్ధిగొనకు; యోగం-యోగమును; యంజ్యా
తి- అభ్యసించవలెను.

తత్త్వా, ఆయాసనమునందు నిశ్చయబుద్ధిలోకూర్చుని, చి
త్తమును స్థిరముగా నిలిపి, ఇంద్రియవ్యాపారములను నిగ్ర
హించి యోగాభ్యాసకుడు మనశ్శుద్ధిగొనకు, యోగముమొద
లు పెట్టవలయును.

సమంతాయశిరోగ్రీవం ధారయన్నచలంస్థిరః।

సంపీక్యనాసికాగ్రంన్యం దిశశ్చానవలోకయత్. 13

అచలం- నిశ్చలముగా; సమం-సమానముగా; కాయశిరో
గ్రీవం- శరీర శిరఃకంఠములను; ధారయత్- ధరించుచున్నవా
డయి; స్థిరః-స్థిరుడయినవాడయి; న్యం-న్యాయమైన; నాసి
కాగ్రం-నాసికాగ్రమును; సంపీక్య-మంచి; దిశః- దిక్కుల

ను; అనన్తలోకయః - చూడనివాడయి.

తన బేహమును, మెడను, శిరమును చక్కగానిలిపి, స్థిరతిత్తుడయి, దిశలుచూడక, తన కొనిముక్కుమీద, చూపును నిలుపవలయును.

ప్రశాంతాత్మావిగతిభీ ర్భృహ్మచారి వ్రతేస్థిరః।

మనస్సంయమ్యమచ్చిత్తో యుక్తఆసీతమర్పితః. 14.

ప్రశాంతాత్మా- ఉపరితమైన మనస్సుగలవాడయి; విగతిభీః-పోగొట్టబడిన భయముగలవాడయి; బ్రహ్మచారివ్రతే-బ్రహ్మచర్యవ్రతమందు; స్థిరః-ఉన్నవాడయి; మనః-మనస్సును; సంయమ్య- రెస్సగానియమించి; మచ్చిత్తః- నాయందు చిత్తముగలవాడయి; మర్పితః- నేను ఉత్కృష్టముగాగలవాడయి; యుక్తస్యక - సమాహితచిత్తుడయి; ఆసీత్ - వుండవలెను.

ఉపరితమైన మనస్సు గలది భయహీనుడయి బ్రహ్మచర్య నిరముగలవాడయి మనస్సును స్పృహము జేసికొని నాయందు నిలిపి నన్నే సర్వోత్తమములుగాచిలచి యుండవలయును.

యుంజన్నేవం సచాత్మానం యోగీసమతిమానసః।

శాంతినిర్వాణ పరమాం మత్సంఖా మధిగచ్ఛతి. 15.

నియతమానసః- నియమింపబడిన మనసుగలిగిన; యోగి-యోగాభ్యాసకుడు; సచా-స్పష్టవృద్ధుడు; పరం- ఈతెప్పబడిన

కారముగా; అర్థానం-చుననును; యంజ్-సమాధానములే
యొకటిన్న వాడయి; నిర్వాణపరమాం- మోక్షమే యత్కృష్ట
ముగాగలిగి; మత్సంస్థాం- నాయధీపమయిన కాంతిం- సంసా
రోపరతిని; అధిగచ్ఛతి- పొందుచున్నాడు.

ఈ ప్రకారము నిశ్చయించిన శాసనముగల యోగి, తనమన
స్సును సర్వదా స్వాధీనము చేసికొనినవాడయి సర్వోత్కృష్టమైన
నాస్వాధీనము గామందు మోక్షసుఖమును పొందుచున్నాడు.

నాత్మకృతస్తుయోగో స్తి నచై కాంతమనత్మరః

నచాతిన్యన్న కీలన్య జాగ్రతో వై వచార్జున. 16

హే అర్జున- ఓ అర్జునుడా; యోగః-యోగము; అత్మకృ
తః- అపరిమితముగాభుజించువానికి; నా స్తి-లేదు; ఏ కాంతం-
మిక్కిలి; అనత్మత-భుజించినవానికి; నా స్తి-లేదు; అతిన్యన్న
కీలన్య- మిక్కిలిసద్రపోవువానికి; నా స్తి- లేదు; జాగ్రతః-
ద్రవ్యమున్నవానికి; వై వం-లేదు.

ఓ అర్జునా! ఈయోగము హెచ్చుగా పొందితినువానికి బా
ర్తిగా తినినవానికి మిగుల నిద్రోబోవువానికి, బార్తిగా నిద్ర
పోనివానికి పోల్చుముగానేరదు.

యత్కారణవిహీనస్య యత్తచేష్టస్యకమకమః

యత్తస్యన్న వబోధస్య యోగో భవతిదుఃఖహః. 17

యుక్తాహారవిహారవ్యయం క్త-తగిన; అహార-అన్నమును; విహార-నంచారమును గలిగిన; కర్మను-కర్మములయందు; యుక్తచేష్టవ్యయ-తగిన వ్యాపారము గలిగిన; యుక్తస్వప్నావరోధవ్యయ-తగిన నిద్రయును మేలుకొనుటయును గలిగిన పురుషుని; దుఃఖహ- దుఃఖమునుబోగొట్టునట్టి, యోగః-యోగము; భవో-అగుచున్నది.

దుఃఖమును పోగొట్టునదియైన ఈ యోగము మిత అహారము, మితనంచారము, మితకర్మ, మితనిద్ర, మితముగా మేలుకొనుట గల మనుష్యునకే పాత్రమగును.

యదావినియతంచిత్ర మాత్మన్యేవావతిష్ఠతే।

నిస్పృహస్సర్వకామేభ్యో యుక్తఞ్జత్యుచ్యతేతదా. 18

యదా-ఎప్పుడు; చిత్ర-చునను; వినియతంత-తెన్నగా నిగ్రహింపబడినదై, ఆత్మన్యేవ-తనయందే; అవతిష్ఠతే-వున్నదో; తదా-అప్పుడు, సర్వకామేభ్యః-సమస్తములయిన కోరికలవలనను; నిస్పృహః-పోయిన యాశగలవాడయి; యుక్తఞ్జతి-యోగియని, వుచ్యతే-చెప్పబడుచున్నాడు.

ఎప్పుడయితే మనస్సును స్వాధీనము చేసికొని యరమాత్మానుసంధానము చేయుచున్నాడో అప్పుడుభిష్కముడయినయోగి అని చెప్పబడును.

యథాదీపో నివాతస్థో నేగంలేనాపమాన్యతాః

యోగినోయతచిత్తస్య యుంజతో యోగమాత్మనః. 19

నివాతస్థః- గాలిలేనిస్థలమందున్న; దీపః-దీపము; యథా-
ఏప్రకారముగా; నేగం-చలించడో; ఆత్మనః- మనస్సుకు;
యోగం-సమాధియోగమును; యుంజతో-చేయచున్న; యత
చిత్తస్య-నియమింపబడిన యంతఃకరిణముకలిగిన; యోగినః-
యోగికి; సా-అనిష్ఠ; ఉపమా-సృష్టాంతమని; స్మృతా-యో
గకాన్తగ్రాంతలచేత జెప్పబడెను.

మనోనిగి హము గలిగి ఆత్మయోగముజేయుయోగికి గా
లివీసినచోట దీపము ఎట్లు చలింపకయుండునో అదియే దృ
ష్టాంతము.

యత్రోపరమతేచిత్తం నిరుద్ధంయోగ సేవయా।

యత్రచైవాత్మనాత్మనానం పశ్యన్నాత్మనితుష్యతి. 20

యత్ర- ఏయవస్థయందు; చిత్తం- మనస్సు; యోగసేవ
యా-యోగానుష్ఠానముచేత; నిరుద్ధంసత్ - నిగ్రహింపబడిన
దయి; ఉపరమతే- ఉపరతినిబొందుచున్నదో; యత్ర- ఏయ
వస్థయందు; ఆత్మనా-అంతఃకరిణముచేత; అత్మానం- పరమా
త్మను; పశ్యన్-వీక్షించుచు; ఆత్మనేవ-తనయందే; సుష్య
తి- ఆనందపడుచున్నాడో.

ఏ అవస్థయందు మనస్సు యోగానుష్ఠానముచేత నిగ్రహం
పఱచి ఉపరతిపొందునో ఏ అవస్థయందు మనస్సుచేత పర
మాత్మను దర్శించుచు తనయందే ఆనందమును పొందునో.

సుఖమాత్మంతికం యత్ర దృఢిగావ్యామతీంద్రియమ్ |

వేత్తియత్రనచైవాయం క్షీణశ్చలతితత్వతః. 21

యత్ర- ఏ అవస్థయందు; అతీంద్రియం- ఇంద్రియ గోచ
రముకానట్టి; బుద్ధిగ్రాహ్యం- బుద్ధిచేతగ్రహింపబడిన; యత్సు
ఖం- ఏ సుఖము; (కలవో) అత్యంతికం- అనంతమైన; తత్-
ఆ సుఖమును; వెత్తి- తెలియుచున్నాడో; యత్ర- ఏ అవస్థయం
దు; స్థిరః- ఉన్నట్టి; అయం- ఈయో; తత్త్వతః- తత్త్వస్వ
రూపమునుండి; నచ-చి-చలించడో.

ఏ అవస్థయందు ఇంద్రియములకు గోచరముగాక బుద్ధికి
గ్రాహ్యమైన బ్రహ్మచానమును అభివించునో ఏ అవస్థయం
దు తత్త్వస్వరూప బ్రహ్మనందానుభవమునొనర్చు యోగి చ
లించడో.

యంబభ్యావాపరాలాభం మన్యతే నాధికంతతః |

యస్మిన్ స్థితోనగుభేన గురుణాపిచాన్యతే. 22

యం- ఏయాత్మలాభమును; లభ్యా-పొంది; తతః-అయా
త్మలాభమునకంటె; అపరం-ఇతరమయిన; లాభం- లాభము

ను; అధికం-అధికముగా; నమస్కృతే-తలచడో; యస్మిన్- ఏ
యాత్మతత్త్వమందు; స్థితిః-ఉన్నవాడు; గురుణ-అధికమయి
న; దుఃఖనాసి-దుఃఖముచేతను; నవిచాల్యతే-చలింపడో.

ఏలాభమును బొంది అంతకన్న యితరలాభములను అధి
కముగా నెంచడో ఏలాభమును బొందిన వెనుక మహత్తైస
దుఃఖమువచ్చినా మనస్సు చలింపడో.

తంవిద్యాదుఃఖనంయోగ వియోగంయోగసంజ్ఞితమ్।

ననిశ్చయేన యోక్తవ్యో యోగోనిర్విణ్ణచేతసా. 28

తం- ఆపూర్వోక్తమయిన; దుఃఖ వంయోగవియోగం-
దుఃఖములతో గూడుట లేక యుండుటను; యోగసంజ్ఞితం-
యోగమని సంజ్ఞిత నామధేయముకల దానినిగా; విద్యాత్-
తెలియవలెను; నిశ్చయేన- నిస్సంశయమైనవిధాయముచేత;
అనిర్విణ్ణచేతసా- దుఃఖవడని చిత్తముచేత; సయోగః-ఆయో
గము; యోక్తవ్యః- కూర్చిడినది.

అలాటి పూర్వోక్తమయిన అవస్థ న్యసనమనకు లోబడే
నిది, దానిని యోగమని యెఱుంగవలయును. ఆ యోగము
ను నిస్సంశయమైన మనస్సుచేతను వ్యసనములకు లోబడిని మ
నస్సుచేతను అభ్యసించవలయును.

సంకల్పప్రభవా కామాన్త్యక్త్యానర్వానకేషతః।

మనసై వేంద్రియగ్రామం వినియమ్యనమంతతః. 24

నంకల్పప్రభవాః-నంకల్పమేవుట్టువుగాగలిగిన; నర్వాహ-
సమస్తములయిన; కానాః-కొరికలను; అశేషత్-నిశ్శేష-
ముగా; త్యక్త్వా-విడిచి; మనసై వ-మనుస్సుచేతనే; ఇంద్రియ-
గ్రామం-ఇంద్రియ సమూహమును, సమంతతః-అంతటను;
వినియమ్య-నిగ్రహించి; యోగః-యోగము; యోక్తవ్యః-
కూర్చదగినది.

నంకల్పమువలనబుట్టిన కోర్కెలను భృథమైన చిత్తముచే
త నిశ్శేషముగా విడిచి ఇంద్రియవ్యాపారములను నిగ్రహించి
యోగము మొదలుపెట్టవలెను.

శనైశ్శనై రుపరమే ద్బుద్ధ్యాధృతి గృహీతయా!

అత్మసంస్థం మనఃకృత్వా నకించిదపిచింతయేత్. 25

ధృతిగృహీతయా-ధైర్యముచేతగృహించబడిన; బుద్ధ్యా-
బుద్ధిచేత; మనః-మనస్సును; అత్మసంస్థం-ఆత్మయందున్నదా
నినిగా; కృత్వా-చేసి; శనైశ్శనైః-మెల్లమెల్లగా; ఉపరమే
త్-ఉపరితొందించవలెను; కించిదపి-కొంచెమైనను; నచిం-
తయేత్-చింతించకూడదు.

భృథమైన బుద్ధిచే మనస్సును ఆత్మయందు చొప్పించి తేని

మెల్లమెల్లన ఉపరితి చెందవలయును అట్లు చేయుటలో వేఱు చింతకూడదు.

యతో యతోనిశ్చరతి మనశ్చంచలమస్థిరమ్ |

తతస్తతోనియమైద దాత్మస్యేవవశంనయేత్. 26

చంచలం- చంచలమయినది గనుకనే; అస్థిరం-స్థిరముగాని; మనః- మనిస్సు; యతోయతః- ఏ ఏ విషయములయందు; నిశ్చరతి- సంచరించుచున్నదో; తతస్తతః- ఆ యా విషయములవలన; ఏతేత్- ఈ మనస్సును; నియమ్య- మఠిల్చి; ఆత్మస్యేవ- తనయందే; వశం-అధీనమును; నయేత్- పొందించాలెను.

చంచలమై అస్థిరమైన మనస్సు ఏ యే విషయములయందు తిరుగుచున్నదో ఆ యిం విషయములయందు నుండి దానిని త్రిప్పించి ఆత్మయందుండు నట్లు తన స్వాధీనము జేసికొనవలయును.

ప్రశాంతమనసం స్యేనం యోగినఃసుఖము సైవమ్ |

ఉపై తిశాంతరజసం బ్రహ్మభూతమకల్మషం. 27

ప్రశాంతమనసం- శాంతిబొందిన మనస్సుగలిగిన, శాంతరజసం- క్షీణమయిన రజోగుణముగలిగిన; బ్రహ్మభూతం- జీవన్ముక్తుడయిన; అకల్మషం- పాపరిహితుడయిన; ఏనం యోగినం- ఈ యోగిని; ఉత్తమం- నిరతిశయమైన; సుఖం-సుఖము;

ఉపై తిహి- (తానే) పొందుచున్నదిగదా.

శాంతిజెందిన చిత్తము క్షీణించిన రిజోగుణముగలిగి శక్తి న్ముక్తుడై పాపహితుడైన యోగి శ్రేష్ఠమైన బ్రహ్మచందము దనకుదానే పొందుచున్నది.

యుంజన్మనంసదాత్మానం యోగీవిగతకల్మషః |

సుఖేన బ్రహ్మచందశ్య స్మయంతం సుఖమశ్నుతే. 28

ఏవం- ఈ ప్రకారముగా; సదా-యెల్లప్పుడు; ఆత్మానం- అంతఃకరిణమును; యుంజ- వశముచేయుచున్న; విగతకల్మ షః- పోయిన పాపములుగలిగిన; యోగీ-జ్ఞాని; సుఖేన- అనా యాసముచేత; బ్రహ్మ-పరమాత్మను, సంపశ్యత్-లెస్సగాచూ చుచున్నవాడగుచు; ఆత్మంతం- ఆత్మ-ప్రప్తమైన. సుఖం- సుఖ మును; అశ్నుతే- పొందుచున్నాడు.

ఈ పై జెప్పిన తీరున ఎల్ల కాలములయందు మనస్సును ని లిపి పాపరహితుడయిన యోగి సులభముగా బ్రహ్మచందము ను పొందుచున్నాడు.

సర్వభూతసమాత్మానం సర్వభూతానిచాత్మని |

ఈక్షోయోగయుక్తాత్మా సర్వత్రసమదర్శనః. 29

సర్వత్ర- సమ స్త్ర భూతములయందును; సమదర్శనః-సమ దర్శియైనవాడు; యోగయుక్తాత్మా- యోగముతో గూ

దీన యంతఃకరణముగలవాడయి; సర్వభూతస్థం-సమస్తభూత
ములయందున్న; ఆత్మానం-తనను; అత్మచి- తవయందు; సర్వ
భూతాని- సమస్తభూతములను. ఈక్ష - చూచుచున్నాడు.

ఎల్లభూతములయందు సమదస్పియైచవాడు యోగముతో
గూడిన మనస్సుగలవాడయి సమస్తభూతములయందు తాను
ను తనయందు ననుస్తభూతమును జూచుచుండును.

యోమాంపశ్యతీసర్వత సర్వించమయిపశ్యతి।

తస్యాహంనప్రశక్యమి సచమేపణశ్యతి.

80

యా:- ఎవ్వడు; సర్వత్ర-సమస్తభూతములయందు; మాం-
సన్ను; పశ్యతి- చూచుచున్నాడో; మయి- నాయందు, సర్వం
చ- సమస్తమును; పశ్యతి- చూచుచున్నాడో; తస్య- వానికి;
అహం- నేను; నప్రశక్యమి- పరోక్షమునుబొందను; సచ-
వాడు; మే-నాకు; నప్రశక్యతి- పరోక్షమునుబొందడు.

ఎవడయితే సమస్తభూతములయందు నన్నును నాయందు
సమస్తభూతములను జూచుచున్నాడో వానికి నేను నాకువాడు
ప్రత్యక్షస్వరూపులుగా నుండుము.

సర్వభూతస్థితంయోమాం భజత్యేకత్వమాసితః।

సర్వధావతకమానోపి నయోగీమయివతకాలె.

81

యా:- ఏయోగి; ఏకత్వం- అభేదమును; అస్థితస్వకా-పాం,

దినవాడగుచు; సర్వాభూతస్థితం- సమస్తభూతములయందున్న
మాం-నన్ను; భజతి- సేవింపుచున్నాడో; సయోగీ-ఆయోగి;
సర్వధా- సర్వప్రకారములచేత; సర్తమానోఽపి- పఠింపుచు
న్నవాడయ్యెను; మయి- నాయందు; వర్తితే-వర్తింపుచున్నాడు.

ఏ యోగి అద్వైతుడయి ఎల్ల భూతములయందు నన్ను
పూజించుచున్నాడో అట్టివాడు అనేక ప్రకారముగి పఠింపుచు
వాడయినను నాయందే ఆతడు వర్తింపుచున్నాడు.

ఆత్మైపమ్యేనసర్వత్ర సమంపశ్యేతియోర్జున!

సుఖంవాయదివాదుఃఖం సయోగీపరమౌచితః. 32

హే అర్జున- ఓయి అర్జునుడా; యః- ఎవ్వడు; సుఖం
వా- సుఖమునయినను, దుఃఖంవాయదివా- దుఃఖమునయినను
ఆత్మైపమ్యేన- తన సామ్యముచేత; సర్వత్ర-సమస్తభూతము
లయందు; సమం- తుల్యమగునట్లుగా; పశ్యేతి- చూచుచున్నా
డో; సయోగీ- ఆజ్ఞాని; పరమః- శ్రేష్ఠుడని; మతః- నాకు
సమ్మతుడు.

ఓ అర్జునా! సర్వభూత సుఖదుఃఖములను తన సుఖదుఃఖ
ములుగా తలచునో అట్టిజ్ఞాని నాకు సమ్మతుడైన పరమ శ్రే
ష్ఠునిగా తెలియును.